

ŽIVOT ARNOŠTA, ARCIBISKUPA PRAŽSKÉHO.

---

# VILÉMA, DĚKANA KAPITULY VYŠEHRADSKÉ, ŽIVOT ARNOŠTA, ARCIBISKUPA PRAŽSKÉHO.

Přeložil Jos. Truhlář.

Vita <sup>1)</sup> venerabilis Arnesti, primi archiepiscopi ecclesie  
Pragensis.

Apparuit gratia dei saluatoris nostri diebus istis nouissimis in seruo suo Arnesto, quem pater misericordiarum et luminum <sup>2)</sup> tam larga dulcedinis benedictione preuenit, ut esset coetaneis suis in speculum et posteris euidens in exemplum. Sicut enim hunc sibi amabilem nobisque imitabilem reddidit, ita et mundo per consequens ammirabilem dereliquit <sup>3)</sup>, perfectis etiam virtutum prerogatiuis et meritis celebrem et preclaro circa eum ostenso <sup>4)</sup> miraculo insigniter demonstrauit illustrem. Ad hoc videlicet ut qui sanctorum uestigia sequi mundi concupiscencia prohibente non possumus, huius saltem, qui nouiter nos precessit, conuersacionem laudabilem, honestos mores, benignitatem et patientiam imitari pro viribus studeamus. Hic enim quasi stella in medio nebule claris vite pariter <sup>5)</sup> et doctrine fulgoribus micans et super commissum sibi gregem solerter inuigilans non solum hunc viam veritatis edocuit, sed et ab eo quibus partim involuebatur, errores et negligencias sollicitudine precedente repressit. Non hunc <sup>6)</sup> magnatum terror pro iustitia suppressenda concutere, non thesauri oblatis corrumpere, sed nec parentum aut affinium amor suam in hoc potuit constanciam obtruncare. Maluit enim obtrectancium linguis culpa non subeunte redargui quam

Život ctihodného Arnošta, prvního arcibiskupa kostela  
Pražského.

Zjevila se milost boha spasitele před nedávnem ve sluze svém Arnoštovi, ježž otec milosrdenství a světla tak hojným požehnáním obdařil, že byl současníkům zrcadlem a potomkům zářícím příkladem. Neboť jakož učinil jej sobě milého a nám následování hodna, takž opět zanechal jej světu na odiv; i oslavil jej enostmi a zásluhami a vyznamenal zázrakem, který se při něm udál; za tím účelem, abychom nemohouce pro žádosti tohoto světa v šlépějích svatých kráčeti aspoň toho, který nás nedávno předešel, chvalitebné obcování, počestné mravy, laskavost a trpělivost vedle sil svých hleděli následovati. Neboť on jako hvězda uprostřed mraku stkvělými paprsky života i učenosti zářil, a bděje bedlivě nad svěřeným sobě stádem nejen učil je kráčeti cestou pravdy, než chránil je též bludů a chyb, do nichž částečně upadávalo, s opatrnou bedlivostí. I nemohl jej strach před velmoži k porušení spravedlnosti přiměti ani podávané poklady uplatiti, ale ani láska k příbuzným vytrvalost jeho v počínání tomto zviklati. Chtělť rač co nevinný od pomlouvačných jazyků býti kárán než pro nedostatek spravedlnosti před soudnou

---

<sup>1)</sup> Ruk. univ. (1) má: Incipit vita v. A. p. arch. eccl. Prag. — <sup>2)</sup> Höfler místo et lum. má numinum. — <sup>3)</sup> reliquit má ruk. kap. Pražské (2). — <sup>4)</sup> Höfler extenso. — <sup>5)</sup> et par. 2. — <sup>6)</sup> hunc et mag. 2.

ob defectum justice ante tribunal superni iudicis dura propter hoc sententia condemnari.

Pater ipsius Arnestus de Pardubycz miles, qui tunc castrum<sup>1)</sup> et provinciam Glacensem ex commissione regis Boemie obtinebat, hunc in Glacensi oppido liberalibus tradidit studiis imbuendum, ubi dum sub etate tenera scolas cum suis condiscipulis frequentaret, ymago b. Marie virginis sibi coram ea genua flectente dorsum auertit, quod quidem miraculum ipse, quam diu vixit, subticuit; sed in agone laborans propria manu conscriptum ad edificacionem fidelium publice reuelari mandavit; verum dum hunc in etate iam debita constitutum ad honores ecclesiasticos clemencia vellet diuina prouehere, primo ipsum decanum Pragensem constituit et demum sede uacante ad episcopalis dignitatis apicem benignius eleuauit. Erat autem idem Arnestus vir longe stature venusta facie omnique morum predictus honestate. A tempore quoque sui regiminis, sicut erat discretus silencio ita et vtilis mansit verbo<sup>2)</sup>, vt nec tacenda proferre sed nec quidem uellet proferenda<sup>3)</sup> tacere. Sciebat enim, quod sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita et indiscretum silentium hos, qui erudiri poterant, in errorem perducit.

Nempe cottidiana ipsius familia nunquam audiuit ex ore eius<sup>4)</sup> uerbum iniquum aut dolosum procedere, quo aut inferre cuiquam vellet iniuriam aut reprimere conaretur illatam. Quod si quempiam ex sua familia verbo quantumcumque leui<sup>5)</sup> se offendisse persensit, mox penitencia ductus ab eo veniam uerbis humilibus postulauit. Ex aduerso vero dum ei aliquis iniuriosum aliquid seu displicibile loqueretur, mox digitum ori supposuit et primum ad inferendas vindictas animi tamquam verae humilitatis discipulus effectualiter mitigauit, recurrens ad illud propheticum: pone domine custodia mori meo<sup>6)</sup>. Nimirum ad hoc, ut in anima sua virtutum posset structura consurgere, studuit vir deo dilectus in corde suo vere humilitatis fundamentum locare. Qui licet in Bononiensi et Paduano studiis per quatuordecim annos continuos moram<sup>7)</sup> conti-

stolici nejvyššího hrozným výrokem býti odsouzen.

Otec Arnošt z Pardubic, rytíř, který tenkrát držel hrad v okrsku Kladském svěřený sobě od krále Českého, dal syna v městě Kladsku vyučovati svobodným uměním. Když tu v mladistvém věku se spolužáky do škol cho-  
dil, obraz blahoslavené panny Marie, když byl před ní poklekl, od něho se odvrátil. O zázraku tomto, pokud žil, pomlčel; ale v poslední hodině rozkázal, aby vlastnoručně jeho o tom sepsání ku povzbuzení věřících dáno bylo u veřejnost. Chtějíc jej milost boží, když byl náležitěho věku dosáhl, k hodnostem církevním povýšiti, napřed ustanovila jej za děkana Pražského, konečně pak na uprázdněnou stoliči biskupskou dobrotivě jej dosadila. I byl týž Arnošt muž vysoké postavy, příjemného vzezření a zdobený mravy vesměs počestnými. Od nastoupení vlády duchovní jako byl šetrn v mlčení, tak rád pomáhal slovem, i nechtěl vyjevit, co lépe bylo zamlčeti, ani zamlčeti, co vyjevit se mělo. Věděl, že jako neopatrná řeč přivádí k pobouzení, tak nevěcné mlčení svádí k chybám ty, které by bývalo lze poučiti.

Lidé, kteří každého dne okolo něho byli, nikdy neslyšeli z úst jeho křivého neb lstivého slova, jímž by byl chtěl někomu křivdu učiniti neb učiněnou sobě splatiti; kdykoli zpozoroval, že někomu z nich ublížil, ihned toho litoval a pokorně za odpuštění prosil. Když pak jemu někdo něco řekl, co bylo potupno aneb se mu nelíbilo, kladl prst na ústa a co žák právě pokory ducha k odplatě náchylného výdatně krotil, pamětliv výroku proroka: Ostříhej pane ústa má oc. Aby v duši jeho vyvstati mohl stánek cnosti, hleděl muž bohu libý v srdci svém položití základy právě pokory. Ačkoli na učení v Bononii a Padue po čtrnáct let se zdržoval a hodnosti licenciata došel, přec dobytými vědomostmi, jak obyčejně se stává, srdce jeho nezpyšnělo, tak že ke každému prosebníku vedle přirozené laskavosti své se choval. I mival chva-

1) castrum in provincia Glac. — 2) in verbo 1. — 3) Höfler proferencia. — 4) suo 2. — 5) Höfler quantumcumque hoc. — 6) Ruk. 2. dokládá tu ještě: et hostium circumstancie labiis meis. — 7) morari Höfler.

nuans licenciari promeruit, tamen cor eius, ut plerumque fit, acquisita sciencia non inflauit, quin omni se petenti beniuolum et eius auxilium invocanti se redderet innata pietate mansuetum. Ineratque sibi mos et consuetudo laudanda, ut quociens coram ipso diuina peragerentur officia, ipse cum prelatis capellanis et clericis tento coram ipso missali officium misse perlegeret ac demum horas <sup>1)</sup> de beata virgine ordinatis et morosis accentibus <sup>2)</sup> ruminaret, nec audebat hunc quispiam pro re quantumcunque graui, quamdiu missa legeretur, accedere seu cum ipso de negociis eciam arduis publice aut secrete conferre. Qui tamen officio expleto publicam procedens ad salam tam pauperibus quam diuitibus audienciam prebuit, facti quoque circumstanciis pensatis ad debitum ipsos sine interuallo temporis benignius expediuit. Quidquid autem propter absenciam propriam vel negocii qualitatem per se ipsum expedire non potuit, id ipsum a prelatis sibi assistentibus cum omni celeritate terminare mandauit. Quid ultra? Ex fructu arbor cognoscitur et fructus ex arbore commendatur. Precessit in radice diuina copia muneris, ut in ramusculo sequeretur habundancia honestatis. Tanta etenim deus excelsus in seruum <sup>3)</sup> suum condescensione respexit, ut sicut hunc vidit de uirtute in virtutem proficere, sic et <sup>4)</sup> commissam sibi ecclesiam ad laudem propriam et Boemici regni honorem voluit magnifice sublimare. Procurante namque serenissimo principe d. Johanne, Boemie rege, et eius primogenito Karolo Romanorum imperatore semper Augusto et Boemie rege a. d. MCCCXLIV Pragensis ecclesia in metropolitanam erigitur et a subiectione Maguntinensis ecclesie, qua eidem tenebatur obnoxia, per sanctissimum in Christo patrem d. Clementem, sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summum pontificem, absoluta, duas suffraganeas ecclesias, Olomucensem videlicet et Luthomislensem, felici dispositione sortitur, recepto quoque per eum pallio sibi ab apostolica sede transmisso, in quo nomen et plenitudo archiepiscopalis dignitatis existit. Juribus etiam et canonibus prescriptis rationalibusve <sup>5)</sup>, que pro lege habentur, consuetudinibus

litebný zvyk a obyčej, že, kdykoli u přítomnosti jeho služby boží se konaly, sám s preláty, kaplany a kleriky z otevřené před sebou knihy mešní obřady přečítal a potom hodinky k blaho-slavené panně vedle předepsaného způsobu od-říkával; i nesměl nikdo, pokud mše trvala, za příčinou jakkoli důležitou k němu přistoupiti aneb v záležitostech třeba vážných veřejně neb potaji jej osloviti. Po ukončení obřadu chodíval do obecné síně soudní a tam jak chudým tak bohatým slyšení uděloval, uváživ pak všechny okolnosti věci, o kterou šlo, bez meškání vše laskavě vyřídil. Cokoli ale buď pro nepřítomnost svou neb vedle povahy věci sám vyříditi nemohl, poručil prelátům, kteří byli u něho, aby se všemožnou rychlostí vyřídili. Nač mnoho slov? Podle ovoce poznáváme strom a podle stromu ovoce: množství daru božího napřed dostalo se kořeni, aby následovalo na větvi hojnost poctivosti. S tak velikou dobrotivostí shledl vznešený bůh na nástroj svůj, že vida jej prospívati cnostmi svěřenou jemu církev na oslavu jeho a poctu království Českého velkolepě povýšiti ráčil. Neboť k žádosti nejjasnějšího knížete Jana, krále Českého, a prvorozence jeho Karla, císaře Římského, vždy rozmnožovatele říše, a krále Českého leta páně 1344 kostel Pražský povýšen za metropolitní a zbaven poddanství arcibiskupa Mohušského skrze JSv. Klementa, svatě Římské obecné církve nejvyššího biskupa, i poddání mu biskupové Olomúcký a Litomyšlský co suffragani. I přijal Arnošt pallium od apoštolské stolice, jimž jmeno a plnomocenství důstojnosti arcibiskupské se značí. Sebrav pak znova předepsaná práva kanonická i rozumné obyčeje mající platnost zákona a uváživ, kterak rozdílní časové rozdílné rodi náhledy, stanovy církve Mohušské, z nichž jednak pro špatné užívání, jinak proto, že se k pomě-

1) nemá 2. — 2) Höfler attentibus. — 3) Höfler instrumentum. — 4) nemá 2. — 5) rationabilibusve 1.

recollectis, attento nihilominus quia diuersitatem temporum diuersitas sequitur animorum, statutis Maguntinensis ecclesie, que cum propter abusum tum etiam propter inconuenientiam modicum aut nullum fructum afferebant suppressis, noua et vtilia statuta edidit, prouinciali propter hoc concilio celebrato, interserens statutis ipsis de iure canonico multa vtilia presbiteris quoque ipsis ecclesias parochiales regentibus summe necessaria, et hiis presertim, quos interdum a studii cura paupertas prohibet non voluntas. Inerat et huic viro talis iudicii futuri memoria, ut qui de talento sibi credito rationem districto iudici reddere tenebatur super commissio sibi grege, adeo sollicitas obseruare studeret excubias, ut nunquam corpus sompno reficeret, nisi eum aut violentus sopor opprimeret aut languor insolitus vigilare per amplius prohiberet. Sciens quoque, quod humana natura sicut laboribus duris instruitur, ita nihilominus per otia torpencia fatuatur, ad hoc ut mentem <sup>1)</sup> sollicitam cottidianis virtutum incrementis instauret <sup>2)</sup> lectione hanc continua refovebat habensque in subterius <sup>3)</sup> veste sacculum ab utroque latere dependentem certos in eo libellos et memorabilia defererebat et nunc in curru pergens nunc etiam a cesaris consilio, quociens inibi minus utilia tractarentur, se abstrahens, tam ad suam quam aliorum edificationem in eisdem aut per se legit aut legi per alios verbis intelligibilibus procurauit. Numquam hunc poterant <sup>4)</sup> a bono proseguendo ocia detestanda retrahere, quin instar potius supernorum in scala Jacob aut ascendebat in deum aut descendebat ad proximum. Die autem ad occasum solis uergente dum hunc cubile consuetum exciperet, sibi fecit vitas patrum aut alium codicem edificatiuum tam diu legere, donec ipsum ingens sopor leccionem non sineret auscultare. Noverat enim de cuiuslibet sermone legentis elicere, quod anime prosit, sciens non minoris esse prudentie de rudi quandoque spina florem decerpere quam fructum de <sup>5)</sup> arbore nobili manducare. Capto quoque sompno sed modico, dum hunc crederet cubicularius in lecto sibi preparato recumbere, ipse mollem lectum declinans interdum in humo, interdum vero su-

rům nehodily, nepatrný vyplýval užitek nebo docela žádný, zastavil a vydal stanovy nové a užitečné na synodě provinciální za tím účelem odbyvané; i pojal do stanov těchto z práva kanonického mnoho užitečného a velmi potřebného kněžím, kteří osady farní spravují, zvláště takovým, jimž oddávati se studiim nebrání vůle ale chudoba. Muž tento tolik pamatoval na příští soud, že maje vydati účet z vypůjčené hřivny tak bdělý byl nad stádem sobě svěřeným, že tělu svému nedopřál spánku, leda když náhlá dřimota ho přepadla neb neobyčejná ochablost bdění mu bránila. Věda pak, že přirozenost lidská jako těžkými pracemi se tuží, tak zahálkou ochabuje, aby čilý duch každého dne ve enostech prospíval, neustále čisti se snažil; i maje ve spodním šatu na obou stranách kapsu, nosíval v ní jisté knížky a památná sepsání, v nichž jednou, když cestoval, po druhé, když z rady císařské o malichernostech jednající se vzdálil, k svému a jiných povzbuzení buď sám čítal neb jiným nahlas čítati kázal. Nikdy nemohla jej od dobrého snažení odvrátiti prokletá zahálčivost, spíše jako nebešfané po řebříku Jakubově buď vystupoval k pánu aneb sestupoval k bližnímu. Když podvečer do obvyklé ložnice se odebral, dával si životy svatých neb z jiné knihy poučné tak dlouho přečítati, až mu těžká ospalost nedovolovala více čtení poslouchati. Uměť z jakéhokoli sepsání vybrati si, co duchu jeho prospívalo, věda, že nemenší jest moudrost z jakéhokoli trní obyčejného utrhnouti kvítek než požití ovoce ze vzácného stromu. Když jej byl spánek, ale jen krátký, uchvátil a sluha jeho myslil, že na připraveném lůžku odpočívá, shledáno, že nikoli na měkkém loži, nýbrž někdy na zemi někdy na hrubé pokrývce leží. O půlnoci pak, kdy jini dleli v tvrdém spánku, bedlivý tento pastýř, jehož překonati ne-

<sup>1)</sup> Höfler juventutem. — <sup>2)</sup> Týž instaure lect. — <sup>3)</sup> Týž subsiciente. — <sup>4)</sup> Numquam — poterant nemá 2. — <sup>5)</sup> ex 1.

per vili repertus est matta cubare<sup>1)</sup>). Media autem nocte dum aliorum oculi concepto grauantur a sompno, iste pastor sollicitus, quem nec vincere accidia nec frangere potuit torpens ignavia, proprio consurgens a lectulo secum manentes advocat capellanos, cum quibus tam horas canonicas quam et b. Virginis deuoto corde distincta quoque voce compleuit. Postquam vero iidem capellani fessa membra solitis adibant refouere cubilibus, ipse in oracione pervigil et invictus manebat et, si erat de mane missam celebraturus, deuotas se dabat in lacrimas, ut tunc venas diuini susurrii furtiue susciperet, quando sopor ceteros opprimebat<sup>2)</sup>). Ad hoc quoque maiora seminare studuit semina fletuum, ut maiores tandem fructus perciperet gaudiorum. Solitus eciam erat a promocionis sue tempore usque ad obitus sui diem in quodam libello singulos defectus suos spirituales propria manu conscribere, ut et eisdem deinceps virili mente resisteret et ea, que fragilitate ipsum impellente commiserat, per satisfactionem debitam emendaret, in quo eciam conscripsit iniunctas sibi penitencias et consilia confessorum. Aderat et eius precordiis diuinitus indita<sup>3)</sup>) quedam ad pauperes<sup>4)</sup>) misericordia liberalis, que secum ab infancia crescens tanta cor illius benignitate repleuerat, ut merito dici posset hanc cum ipso ex eodem nature utero processisse. Nimirum ewangelii non surdus auditor omni se disposuit petenti tribuere et si presertim, quem audiuit amorem diuinum feruencius allegare. Sciebat enim, quod diues elemosina suis amatoribus hereditatem prebet inmarcescibilem et celestis curie dignitatem. Sed neque hunc latuit miranda misericordie uirtus, que peccatorum omnium rubiginem purgat, fremencium viciorum incitamenta mortificat et splendore celestis gracie tenebrosas hominum mentes illustrat. Hanc igitur per effectum amplecti desiderans multos in Bononiensi et Padvano studiis pauperes tenuit clericos, quibus de libris singulisque vite necessariis prouidebat, quos eciam in adipiscendis beneficiis ecclesiasticis propriis consanguineis preferebat, transiensque per viam elemosynam pauperibus, quos obvios habuit, largitus est. Singulis eciam

mohly trpkostí ani zlomiti zmalatňující lenivost, z lůžka vstával a kaplany s ním ostávající svolával, s nimiž pak hodinky kanonické a blahoslavené panny s pobožným srdcem a povýšeným hlasem odříkával; když potom oni umdleným údům ve svých ložnicích hovět odcházeli, on bdíval na modlitbách nepřemožen spánkem; a měl-li ráno sloužiti mši, dával se do skroušeného pláče, aby potaji přijal hojnost slova božího, kdy druzi spali. I hleděl vysévatí více semena pláče, aby potom sklízel více ovoce radosti. Od povýšení svého až do smrti své zapisoval do jisté knihy nedostatky své duchovní vlastní rukou, aby potom mužně jim odporoval, a čeho z křehkosti se byl dopustil, zadostučiněním napravil; v knize této zaznamenával také uložena sobě pokání a rady zpovědníků. Bylo mu také milosrdenství k chudým od boha dáno, jež od mladosti s ním rostouc srdce jeho takovou dobrotivostí naplnilo, že se skutečně říci mohlo, že s ním zároveň se narodilo. Pilně poslušen ewangelia každému žadateli ochoten byl dáti, zvláště takovému, o kterém slyšel, že jej pevněji víže láska boží. Vědělf, že hojná almužna těm, kteří rádi ji dávají, přináší dědictví nehynoucí království nebeského. Znalť dobře podivnou moc milosrdenství, jež všelikých hříchů skvrny smývá, pokušení svůdná umrtvuje a září milosti nebeské zatemnělé mysle lidské osvěcuje. Milosrdenství tohoto jsa výdatně dbalý na učení v Bononii a Padově mnoho chudých kněží udržoval, jimž dával na knihy a potřeby života. Těmto potom ucházejícím se o výnosné hodnosti církevní dával přednost před vlastními příbuznými. Jda cestou uděloval almužnu chudým, které potkával; každého pak dne dvanáct chudých živil a dával jim po dvou malých penězích běžné mince tehdejší. A přec ještě každého roku 70 stávek hrubého sukna chudým rozdělil, aby vedle při-

1) cubire 2. — 2) occupabat 2. — 3) Höfler veridica. — 4) Týž participes.

diebus duodecim pauperes pavit et eorum cui-libet duos paruos denarios currentis pro tunc monete donavit, et nichilominus singulis annis LXX stamina panni grisei inter pauperes diuidebat, ut ad diuine legis imperium nudum operire carnemque suam nequaquam despectui videretur habere. Constat igitur in ipsius archano pectoris plantatam fuisse arborem miseracionis, cuius dum fructus reficit animam, prebent exterius folia medicinam.

Certum est eciam hunc fuisse vestigiorum gloriosi pontificis, b. scilicet Nikolai, fidelem et sollicitum sectatorem. Sicut enim ille auro virginum incestus, auro patris inopiam, auro utrorumque detestabilem ademit infamiam, sic et iste fidelis seruus et prudens rem sub silencio tegens per duos presbiteros ad hoc specialiter deputatos virgines pauperes dote competenti oblata matrimoniali disposuit federe copulari, ne paupertate premente in dedecus honoris virginei admittere cogarentur publicos amatores. Similiter et eos, quos natura nobiles et casus fecit sinister egenos, quique, prout apparet ad oculum, non valent fodere et erubescunt verisimiliter mendicare, ne ipsos aliena per furtum aut rapinam insequi bona contingeret, competenti pecunia releuabat. Quibus eciam aut aliis ad hoc ydoneis expresse commisit, vt hospitalia infirmorum visitare, defectus quoque inibi degencium eius sumptibus debeant vtiliter reformare. In anno quoque MCCCLXII<sup>o</sup>, dum in regno Boemie caristia magna seuiret in tantum, ut propter defectum victualium multos fames exhorrenda comprimeret, multas fecit elemosinas in pane pariter et frumentis, per quas ciuitatum et oppidorum incole ab iminentis sunt mortis periculo liberati<sup>1)</sup>. Ad edificacionem quoque tam propriam quam eciam aliorum multos libros scribi et de alienis partibus procuravit afferi, quos eciam monasteriis et aliis piis locis iuxta necessitatis eorum indigenciam tradidit et donavit. Aduertant hic desides clericorum sacerdotumque rectores, illi nimirum, qui ad corrigendum subditorum excessus deputati ceteris preeminet et inconsiderato silencio peccandi subditis licenciam prebent. Audiant inquam et prudenter intelligant, quantam hic presul sollicitudinem in correccione

kázání božího nahého oděl a těla svého nikterak nezanedbával. Zajisté tedy v útrobách srdce jeho vštípen byl strom milosrdenství, jehož ovoce poskytuje duši okráni, vnější pak listi léku.

Než zajisté byl on též šlépěji slavného biskupa, blahoslaveného Mikuláše, věrným a bedlivým následovníkem. Jakož tento zlatem smilnosti panen, nedostatku otce, hanbě pak obou zabránil: tak onen věrný a prozřetelný sluha se vši tajností skrze dva kněze k tomu zvláště ustanovené chudé panny náležitým věnem opatroval, aby se mohly vdáti a nemusely chudobou tísněny státi se nepočetnými nevěstkami. Podobně i ty, kteří byli rodem šlechtici, ale neblahým osudem zehudli, a kteří jak patrně kopati nemohli a žebrati pravdě podobně se styděli, aby nenapadlo jim krásti a loupiti, náležitou částkou peněz podporoval. Těm a jiným k tomu způsobným důtklivě rozkazoval, aby navštěvovali nemocnice a nedostatky těch, kteří tam byli, jeho nákladem užitečně opatrovali. Roku 1362, když byla v království Českém velká drahota, tak že pro nedostatek potravin mnozí hladem hrozným umírali, mnoho rozdal almužny chleba a obilí; i byli takto obyvatelé měst a městeček brozícího nebezpečí smrti ochráněni. K vlastnímu a jiných poučení dával mnoho knih psáti a odjinud přinášeti, jež také klášterům a jiným zbožným místům vedle potřeby rozdával. Kéž všimnou si toho nedbali správcové kněžstva, zvláště ti, kteří k potrestání nezbednosti podřízených ustanovení a nad ostatní povýšení nepředloženým mlčením podřízeným povolují hřešiti; kéž slyší, pravím, a dobře si vštípi, jak bedliv byl biskup tento v udržování kázně kněžstva sobě svěřeného a jakou si dával proto práci. Mezi mnohým a rozmanitým přemýšlením, jemuž z povinnosti pastýřské se oddával, zvláště hleděl býti mravokárcem a strážcem pravověrnosti, aby jednak spasitelným napomináním, přemlouváním a hrozbami, ba trestáním

1) liberate 2.

cleri sibi commissi adhibuit et circa hoc studio laboribus desudavit. Hic etenim inter cogitationum varietates innumeras, quibus animum suum cura officii pastoralis involuit, precipue correctoris et inquisitoris officium censuit exerceri <sup>1)</sup>, ut videlicet alter eorum nunc salutaribus monitis nunc perswasionibus atque minis, nunc etiam penis inflictis cleri petulantiam et ipsius errores reprimeret, et alter hereticorum perfidiam et ipsorum doctrinam detestabilem realiter et efficaciter confutaret. Fuit enim bene agentibus per humilitatem consocius, contra delinquencium vicia per justicie zelum erectus. Bonis se in nullo pretulit et cum prauorum culpa subfuit, potestatem protinus sui prioratus agnouit.

Nimirum clerus illius temporis modice pro dolor legi subjacuit atque ideo se ipsum carnis voluptatibus rigore deficiente subegit. Alius enim tabernam frequentans quadriformi cum bibentibus colludebat in tessera, alius concubinis adherens et nec tonsuram seu coronam deferens turpi se ipsum polluit feditate, quorum tamen insania sub ipsius regimine penitus conquieuit. Hic etiam iudicia peregrina, videlicet candentis ferri et aque frigide, quibus Boemi usque ad ipsius tempora utebantur, exerceri prohibuit et eadem totaliter baronum resistencia non obstante suppressit. Similiter et uagos homines, quos wlgus flagellatores appellat, quique sub ouina pelle conscienciam norunt wlpinam abscondere, non solum a tali presumptione compescuit, sed et a sue diocesis finibus eliminare curauit. Vt autem pluribus modis negociator hic ewangelicus lucris insisteret ac totum presens tempus conflaret in meritum, non tam preesse voluit quam subesse, nec tam precipere quam parere, propter quod in monasterio canonicorum regularium in Glatz, quod ipse de nouo extruxit et tam redditibus sufficientibus libris et ornatibus preciosis quam etiam picturis variis adornauit, archiepiscopali dimisso fastigio eandem voluit regulam profiteri, ut eo liberius possit preconium transitorie laudis contempnere, tumentis iactancie fastum comprimere et fraudulente simulacionis mendacium confutare. Nimirum tempus sibi concessum ad meritum diuidere

rozpuštělostí a chybám kněžstva bránil, jinak nevěru kacířů a proklaté jejich učení opravdu a výdatně potlačoval. Pokorou svou přítelem byl těch, kteří dobře činili, proti neřestem chybujících spavedlivě horlil; nad dobré nijak se nevyvyšoval, vinu zlých potahoval k sobě, i znal hned moc úřadu svého.

Za onoho času totiž dbalo kněžstvo bohužel pramálo zákona, i hovělo náruživostem těla, jelikož nedostávalo se přísnosti. Někteří chodili do hospod a hráli v kostky s pijáky, jiní žili v konkubinatě a nenosíce ani tonsury káleli se v ošklivé hanebnosti. Prostopášnost tato pod vládou jeho vymizela úplně. Také soudy cizí, žhavého totiž železa a studené vody, jichžto Čechové až do času jeho užívali, zakázal a přes odpor šlechty potlačil docela. Podobně i tulákům, nazvaným od lidu mrskači, kteří pod koží ovčí umějí ukrývati mysl liščí, nejen bránil v takové opovážlivosti, nýbrž dal je ze své diecése vyhnati úplně. Aby pak ewangelický dělník tento více získal a celý čas života zásluhami vyplnil, nechtěl býti pánem ale sluhou, nechtěl poroučeti ale spíše poslouchati; protož vzdáti se chtěl hodnosti arcibiskupské a vstoupiti do kláštera kanonické řehole v Kladsku, který sám znova vystavěl, dostatečnými příjmy, knihami, drahými rouchy a rozličnými malbami opatřil; aby tím snáze mohl pomíjející slávy nedbatí, pýchu v sobě potlačovati, lstivou lež přetvářky vymítati. Krátký čas sobě k dobrým skutkům udělený rozdělil tak prozřetelně, že jeden díl obětoval namáhavému zisku bližních, druhý tichému rozjímání; i stalo se, že vydav se na cestu, jakoby chtěl jíti do Říma, provázen jen jedním sluhou do toho kláštera přišel, ve světničce pak, kterou pro sebe byl zřídil, všemohoucímu bohu a matce jeho Marii povinnou službu konal

<sup>1)</sup> exercere 2.



sic prudenter didicerat, ut aliud proximorum lucris laboriosis impenderet, aliud contemplationis tranquillis processibus dedicaret. Sicque factum est, ut arrepto itinere ad ipsum monasterium in comitiua vnus tantum familiaris perueniens seque Romam aditurus confingens in cella, quam pro se ipso construxerat, omnipotenti deo et eius genitrici Marie pensum sue seruitutis exsolueret et occulte ac latenter matutinali tempore solus ecclesias circuiret. Etenim tanta preuenire hunc deus dignatus est gratia, ut mentem ipsius intrinsecus incendio dilectionis adureret et absintio <sup>1)</sup> compassionis impleret. Et licet protunc, quibus in solitudine aduolare posset, dispositas pennas haberet, a deo tamen erant nexibus preceptorum astrictae, ut absque ipsorum permissione liberum non posset habere volatum. Et ideo subscriptos Romanos pontifices, videlicet Clementem <sup>2)</sup>, Innocencium sextum, Urbanum quintum siue modernum nunc per se nunc etiam per legales et ydoneos nuncios de danda sibi cedendi licencia humiliter requisivit. Qui videntes hunc de culmine uelle pontificali descendere, nec causam quo ad hoc cognoscentes subesse, ipsum ab eius vinculo absolvere minime curauerunt. Videbant etenim, quod in ipso vigor deuotionis et fidei etiam corpore senescente non periit, sed vergente deorsum conditione corporea fervor spiritus <sup>3)</sup> sublimiora conscendit, non <sup>4)</sup> oportebat hunc in regiminis pastoralis labore persistere, creatori suo deinceps cum Martha sollicita ministrare; in signum tamen desiderii sui prefati coram ymaginibus dei et b. virginis Marie, quas in vitris et aliis coloratis picturis fieri procurabat, se ipsum deflexo in terram poplice archiepiscopalia vero insignia ante pedes suos iacencia tamquam per ipsum abiecta et ob amorem dei procurabat dimissa depingi. Hic etiam monasteria in Saczka, in Jaromir, in Rokyczano dicti ordinis de nouo erexit et sumptuose fundauit, hospitalia in Broda Bohemicali, in Przybramo et in Lybano construxit et muniuit necessariis appendiis competenter. Hic reedificauit omnia castra sui archiepiscopatus, que erant ex nimia <sup>5)</sup> vetustate collapsa et

a potaji z rána sám do chrámů chodil. Ráčilť jej bůh obdařiti tak velikou milostí, že srdce jeho žár lásky užíral a útrpnost naplňovala. Ačkoli měl křídla k zaletnutí na čas do samoty, nieméně byla křídla tato od boha pouty přikázani svázána, že nemohl bez dovolení jejich volně létat. Následující po sobě papeže římské, Klementa, Innocence VI, Urbana V, dosud vládnoucího, jednou sám podruhé po zákonitých a spůsobilých poslech pokorně prosil za dovolení, aby směl hodnosti své se vzdáti. Než tito vidouce, kterak se stolice biskupské sestoupiti chce beze vší příčiny, závazku jeho jej zbaviti nijak nechtěli. Vidělť, že v něm, ano tělo stárlo, svěží síly nábožnosti a víry neubývalo, nýbrž, ano scházelo tělo, horlivost ducha se zvyšovala; i nebylo zapotřebí, aby tento muž v práci vlády biskupské ustával a stvořiteli svému se starostlivou Martou přistě sloužil. Nic méně na znamení nadřečené touhy své dával se na obrazech boha a blahoslavené panny Marie, nákladem jeho na skle neb jinak malovaných, v postavě klečícího malovati, any oznaky arcibiskupské u nohou jeho ležely, jakoby jimi z lásky k bohu povrhal. Týž založil také znova a bohatě nadal kláštery jmenovaného řádu v Sadské, v Jaroměři a v Rokycanech, vystavěl a potřebným příslušenstvím opatřil špitály v Českém Brodě, v Příbrami a Libáni. Týž vystavěl znova všechny tvrze svého arcibiskupství, které velkým stářím se sesuly, v Příbrami pak jednu novou. Městečka kostela svého, totiž Český Brod, Týn Horšův a Roudnici opevnil zděmi, mnoho rybníků, zvláště v Kyji, Rokycanech, Týně Horšově, Příbrami, Řečici, Žerčicích a Chejnově s velkým nákladem znova zřídil. Půl panství v Rožmitále získal stolu arcibiskupskému, dađa přemnohé příjmy na živobytí osob duchovních.

<sup>1)</sup> absinteo 1, 2. — <sup>2)</sup> Klement VI byl papežem od r. 1342—1352; Innocenc VI od r. 1352—1362 a Urban V od r. 1362—1370. — <sup>3)</sup> sp. in subl. 1. — <sup>4)</sup> místo non má 1 et ideo opot. — <sup>5)</sup> Höfler eximia.

in Przybramo de nouo unum castrum construxit. Oppida sue ecclesie, videlicet Brodam Boemicallem, Thyn Horssow, et Rudnycz muris muniuit, piscinas multas presertim Kyge villam, Rokyczanum, Tyn Horssowiense, Przibram, Rzeczitz, Zercycz et Chynaw cum magnis expensis de nouo extruxit. Mediam baroniam in Rozental datis plurimis redditibus ad vitas ecclesiasticarum personarum archiepiscopali mensae acquisiuit. Hic omnes libros Pragensis sacristie nimia vetustate consumptos ligari et meliorari, corales vero libros, videlicet gradualia et antiphonaria in multis voluminibus, pulciora quam unquam in ecclesia visa fuerant, pro magnis pecuniis scribi fecit, aliosque pro studio sacre scripture condonauit et ipsam ecclesiam plurimis ornatibus preciosissimis decorauit. Dedit eciam sue ecclesie in mortis articulo pro structura ipsius de proprio patrimonio mille marcas et vnam capellam proximam ei, que est in fronte chori noui a fundamentis usque ad perfeccionem suis sumptibus extruxit et fenestris vitreis exornari procurauit. Item dedit centum marcas pro panibus altaristis Pragensis ecclesie, ut vna cum vicariis canonicorum percepcione panum gauderent, pro quibus empti sunt redditus perpetui in talibus villis cc. (sic).

Hic in eadem Pragensi ecclesia lectorem in sacra theologia suis pecuniis instituit, pro quo emit certos redditus in villa Zlatnyk prope Pragam, ut canonici et alii clerici Pragensis ecclesie amplius studeant verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quam ventrem moriture carnis terreno pane saciare. Et quid plura? Comparauit namque pauperibus clericis duodecim sexagenas reddituum in villa, . . . ut bis in anno habeant tunicas, et liberius ac sedulius in choro nocturnis et diurnis horis vacent in diuino officio.

Huc accedit, quod inter cetera carismatum dona, que a largo datore Arnestus obtinuit, quadam speciali prerogatiua excrescere promeruit in diuicias iusticie obseruande. Hec quidem iusticia sicut priscis temporibus ob iudicium ignoranciam, que plerumque est innocentum calamitas, quasi pedibus calcata subsiluit sic et sub ipsius felici regimine tam in consistorio publico quam eciam priuatis iudiciis suas fimbrias dila-

Všechny knihy sakristie Pražské stářím sešlé dal svázati a opravit, knihy pak chorální, totiž gradualie a antifonarie ve mnoho svazcích, za velké peníze psáti krásněji, než kdy bývalo v chrámě vidáno; jiné daroval na učení-se písmu svatému; chrám sám okrášlil přemnohými vzácnými rouchy. Dal také chrámu svému na smrtelném lůžku na vystavení jeho z vlastního jmění po otci zděděného tisíc hřiven a jednu kapli nejbližší, která jest naproti novému choru, od základu svým nákladem vystavěl a okna skly ozdobil. Dále dal sto hřiven na výživu altaristům Pražského kostela, aby zároveň s vikáři kanovníků brali výživu, za které koupeny jsou stále příjmy v těchto vesnicích a t. d.

Při tomtéž kostele Pražském učitele bohoslovi za své peníze ustanovil, pro něhož koupil jisté příjmy ve vsi Zlatniku u Prahy, aby kanovníci a jiní duchovní kostela Pražského spíše hleděli nesmrtelnou duši svou chlebem slova než chlebem pozemským smrtelné tělo nasycovati. Nač šířiti řeč? Chudým duchovním dvánáct kop příjmů zaopatřil ve vsi aby každého roku měli dva oděvy a volněji a pilněji v noci i ve dne v choru se oddávali službě boží.

K tomu ještě mimo ostatní dary, jež od štedrého dárce z jakés obzvláštní prizně obdržel Arnošt, stále rostlo bohatství jeho spravedlnosti. Spravedlnost tato jakož za starých dob pro nevědomost soudců, z které často neštěstí vyplývá nevinným, téměř nohama šlapána jsouc umlkala, tak pod šťastnou vládou jeho jak na soudě obecném tak při soudech soukromých okřivala. Neboť stálý muž tento proti obojímu lici osudu vždy

tauit. Constans enim hic vir contra bifformes fortune euentus vniformi mentis constancia premunitus in iudicio non contempsit pauperem, non oppressit viduam, personam diuitis non recepit, in omnibus operibus iusticiam reseruauit, verum ne celestis huius benedictionis vena, que tunc in Boemie regno scaturiit, infra breues terminos occludatur, sic eam diuina prouidencia deriuauit in ampnem, ut fluminis impetus caput orbis Romanam letificet ciuitatem. Spargitur in curia summi pontificis et cardinalium fama tanti viri omniumque tenet assertio neminem huic in Germania fore similem in conseruando legem excelsi. Quanto autem fauore idem Romanus pontifex et eius cardinales ipsum persecuti fuerint, experienciam loqui et conuenit me tacere. In legacionibus enim cesaris Romam transmissus et ibidem ab ipsis singulari honore susceptus commissa sibi negocia tam fideliter quam eciam legaliter expediuit. Sepe hunc Romanus pontifex in altum erigere et in maiori voluit dignitate locare. Sed qui commissam sibi ecclesiam dimittere diuino ipsum amore impellente disposuit, ad maiores dignitates per eum assequendas minime anhelauit. Mortuo quoque Innocentio huius nominis papa sexto <sup>1)</sup> poscentibus ipsius moribus atque virtutibus per certos cardinales fuit in summum pontificem nominatus, et fuisset indubitanter electus ab omnibus, si promocionem suam non impedisset nacio aliena. Quamquam autem de laude tanti viri multa per me adhuc possent interseri et presertim ea, que ego Wilhelmus decanus Wisschegradensis non relatione testium sed per me ipsum cuncta cognoui, malo tamen a prosecutione vltioris fame sue manum simul ac stilum retrahere quam in eius et meum opprobrium linguas detrahencium excitare. Nimirum scio, quod nulla est tam modesta felicitas, que possit malignitatis dentes vitare. Alienis enim malis sicut suis bonis detractores letantur, alienis iacturis sunt diuites, calamitatibus locupletes et funeribus immortales. Nunc igitur mens mea nube meroris obducitur, finis quoque gaudii luctibus sequentibus occupatur. Qui enim tam laudabilis viri famam simplicibus sed veridicis verbis et

stejnou ducha vytrvalostí opásán na soudu nezavrhoval chudého, nepotlačoval vdovy, bohatého si nevšímal, ve všech skutcích spravedlnost vykonával. Aby pak bohatý zdroj požehnání nebeského, jenž tenkrát v království Českém prýštil, v úzkých mezích uzavřen neostával, tak jej prozřetelnost boží na veletok rozšířila, že proudem jeho potěšena jest hlava světa, město Řím. Roznesla se pověst o tak velkém muži na dvoře papežském a mezi kardinály, i tvrdili všichni, že v Germanii nikdo není jemu podoben v zachovávaní zákona božího. S jakou přízni papež římský a kardinálové jeho k němu se chovali, zkušenost svědčí, já pak mohu mlčet. S poselstvím totiž od císaře do Říma vyslán byv přijat jest od nich s obzvláštní poctou, i vyřídil svěřené sobě záležitosti věrně a správně. Často chtěl jej papež povýšiti a větší důstojnost mu uděliti; ale ten, který svěřenou sobě církev z lásky k bohu opustiti chtěl, nikterak nebažil po vyšších hodnostech. Po smrti papeže Innocence toho jmeua šestého, any mravy a cnosti jeho k tomu pobádaly, skrze jisté kardinály za nejvyššího biskupa byl ponavržen, i býval by beze vší pochybnosti vyvolen ode všech, kdyby povýšení tomuto nebyla překážka cizí národnost. Ačkoli o chvále tak velkého muže mnoho bych mohl ještě vypravovati, zvláště to, co jsem já Vilém, děkan Vyšehradský, nikoli vypravováním svědků, nýbrž všechno sám poznal, přec chci raději s vypisováním další pověsti jeho ustati, než abych na jeho a svou hanbu utrhačné jazyky povzbudil. Vímeť dobře, že není tak skrovného štěstí, které by zubům zlomyslnosti ušlo. Neštěstí jiných tak jako štěstí vlastnímu těši se utrhači, cizí pohromy činí je bohatými, cizí nehody tučnými, cizí zkázou jsou nesmrtelnými. Nyní tedy duše má mlhou smutku se zahaluje, konec pak rodosti mé zaujímají nářky následující. Vypravovav totiž o chvalné pověsti muže jednoduchými ale pravdivými slovy a s veselou myslí nyní s bolesti přicházím k vypsání smrti jeho. Leta páně 1364 onen ctihodný otec za vyřízení důležitých vlastních a církve své záležitostí odebral se k císaři v Budišíně tenkrát se zdržujícimu, i přijat jest od něho a dvořanů

<sup>1)</sup> Papež Innocenc zemřel r. 1362, 12 září.

hilari quidem mente transcurri, nunc ad referendam ipsius mortem fletu singultuoso perveni. Sub a. d. igitur MCCCLXIV<sup>o</sup> iste venerabilis pater pro expediendis arduis suis et ecclesie sue negociis ad imperatorem pro tunc in Budyssin moram trahentem proficiscitur et tam ab eo quam aliis cure sue magnatibus honorifice suscipitur et benignius pertractatur. Die quoque sancto penthecosten facto sermone wlgari ad populum ipsiusque festi sacris missarum celebratis solempnis mox febrium superueniencium atrocitate grauatur, artubus quoque suis morbo inualescente detritis noua cumulatur debilitas, que et proximam vocacionem ad dominum indicat et dissolucioni irreuocabili viam parat. Propter quod ab imperatore obtenta licencia et negociis propriis expeditis ad votum se iubet ad castrum Rudnycz languidum deportari cumque a suis inibi fuisset delatus, cepit paulatim corporis virtute destitui et languore ingruente grauius fatigari. Egit enim circa eum diuina clemencia, ut qui sanus dotatus fuerat meritis operum, infirmus dotaretur meritis passionum. Facto igitur per eum, prout sibi ex concessione apostolice sedis licebat, prouido testamento, dum adhuc in eo ratio natiua vigeret, multis familie sue impensis muneribus non sine magna deuocione cordisque contricione anima in dei manibus commendata die ultima mensis Junii, que fuit dies dominica in festo commemorationis s. Pauli apostoli hora quasi completorii feliciter obdormiuit.

Transiit autem iste venerandus antistes ex huius mundi naufragio anno pontificatus sui XXII et in ecclesia parochiali s. Marie in Glacz, in qua dudum sepulturam elegerat, ubi eciam sibi gloriose virginis Marie ymago, prout superius tactum est, dorsum auerterat, ante maius altare sepultus, ad cuius reverenciam et honorem diebus singulis in aurora missa solempnis cum antiphona Salve regina ipso procurante cantatur. Quantus autem luctus hominum, quanta precipue ob ipsius mortem lamenta fuerint clericorum, michi non expedit sed nec consultum apparet particularibus debere verbis describere, nec sermonem meum in hoc diucius protelare. Hoc solum pro conclusione inferenda sufficiat, quod illo irrevocabiliter sublato mater amaritudinis mors nobis non ex alia causa pepercit, nisi ut

uictivě a laskavě. Na hod boží svatodušní měl kázání v řeči obecné k lidu a vykonav potom velké služby boží napaden jest prudkou zimicí, údy jeho horšením se nemoci umdlivaly, sil ubývalo. Tím blízké povolání jeho k pánu naznačeno, neodvratné smrti dráha otevřena. Protož obdržev od císaře dovození a vyřídív podle přání záležitosti vlastní dal se nemocen donesti na hrad Roudnici. Tam počaly poznenáhla síly jeho tělesné ochabovati, těžké mdloby se dostavovati. Milost boží byla s ním, tak že dobyv za doby zdraví zásluh skutky svými dobyl jich ve své nemoci utrpením. Učiniv, jak mu od apoštolské stolice dovoleno, pokud ještě rozumu neztratil, prozřetelně pořízení a rozdav svým mnoho darů s velikou nábožností a zkroušeností srdce poručil duši svou do rukou božích, a zesnul šťastně posledního dne měsíce června v neděli v den památky svatého Pavla apoštola okolo hodiny večerní.

Ctihodný tento arcibiskup vyšel z tohoto světa roku biskupování svého 22; ve farním pak chrámě svatě Marie v Kladsku, v němž dávno hrob si byl vyvolil, kde též, jak svrchu podotčeno, obraz blahoslavené panny Marie od něho se odvrátil, před hlavním oltářem pochován jest. K její počtě a oslavě zpívá se v jednotlivé dni zrána slavná mše s antifonou „Salve regina“, jak sám byl nařídil. Jak velký byl smutek lidu nad jeho smrtí, jak velké zvláště nářky duchovních, nemohu a nemíním podrobně vypisovati a nemusím se o tom šířiti. Tolik postačí k závěrku podotknouti, že po jeho neodvolatelném odchodu matka trpkosti smrt pro nic jiného nás neušetřila, než aby nás napřed krutěji rozsápala. Jen jediný dán nám

nos in antea crudelius laniaret; vnicum tamen nobis huius egre separationis datum est ab alto remedium, ut qui corporalem nobis exhibere presenciam prohibitus est viuis, nobiscum tamen remanet iam defunctus. Discant igitur presules ad instar huius viri mores animi sub debito pacto componere, licium flammis extinguere veramque concordiam cum suis proximis efficaciter obseruare. Scriptum est enim: quisquis corpus affligit et concordiam deserit, deum laudat in tympano, sed non laudat in choro. Incassum quoque corpus atteritur, si inordinatis motibus dimissa mens vitiis dissipatur. Super iracundiam eorum nequaquam sol occidat, sed nec cum eis ad inferendam vindictam duricia concepta senescat. Feruidam enim vindictam sequi non potest iusticia temperata. Discant oracionibus sacris sincera deuocione insistere diuinisque laudibus animam iugiter occupare, iusticiam in suo vigore non habito ad personas respectu confoueat, subditorum excessus condicione ipsorum pensata recorrigant et de facultatibus ecclesie suos consanguineos non extollant. Discant in pauperes Christi largas manus extendere sibi que per virtutem elemosyne thesauros in celesti patria congregare. Hec est enim illa peramabilis <sup>1)</sup> suffragatrix, que velud fluentum fontis irrigui et peccatorum inguinamenta detergit et estuancium viciorum flammis extinguit. Discant in se ipsis viciorum motus comprimere, ut possint subditis lucis exempla monstrare. Tunc enim summus locus bene regitur, dum is, qui preest, viciis potius quam fratribus dominatur.

*Sequitur miraculum domini Arnesti, archiepiscopi Pragensis.* Nouerint vniuersi presens scriptum lecturi aut audituri, quod ego Arnestus, sancte Pragensis ecclesie archiepiscopus primus, inter peccatores precipuus, non in nocte sed in die, non in priuato seu in occulto, sed cum aliis stans in manifesto, non amens aut phantasians, sed sane rationis existens; non dormiens, sed utique vigilans, vidi infrascriptum miraculum terribile, et michi amarum ualde, quod per omnia fuit tale.

Cum essem in Glacze frequentans scholas apud parrochiam, quam regunt hospitalarii s. Iohannis

po neblahém od něho odloučení lék od nejvyššího, že on nemoha co živý s námi tělesně obcovati, přec co mrtvý s námi ostává. Kéž učí se tedy biskupové za příkladem tohoto muže mravy své náležitě zřizovati, žár hádek hasiti a pravou svornost s bližními svými skutkem zachovávat. Neboť psáno jest: kdokoli tělo bije a svornost opouští, chválí boha při zvuku bubnů, ale nechválí v choru. Ubijeno pak bývá tělo, kdy nezřízeným hnutím rozpustilý duch v neřestech rozplývá. Nad hněvem jejich kéž nikdy nezachází slunce, a nestárne s nimi pojatá zatvrzelost pomsty; nebo vášnivou pomstychtivost nemůže následovati spravedlnost mírná. Kéž učí se na modlitbách svatých s čistou nábožností setrvati a chválou boží ducha stále zabývat; kéž spravedlnost bez ohledu na osobu přísně zachovávají, neřesti podřízených podle okolností kárají a z majetku církevního příbuzných neobohacují. Kéž učí se chudým Kristovým štedrou rukou dávat a sobě almužnou poklady ve vlasti nebeské shromažďovati. Neboť toť jest ona přemilostná pomocnice, jež jako proud zavlažujícího pramene špinu hříchů smývá a plameny bouřlivých neřestí shasíná. Kéž učí se v sobě samých hnutí nešlechtnosti potlačovati, aby mohli podřízeným ukázati příklad světla; neboť tenkrát na nejvyšším místě dobře se vládne, když představený neřestem spíše než bratřím vládne.

*Následuje zázračné vidění pana Arnošta, arcibiskupa Pražského.* Nechť zvědí všichni, kdo list tento čísti neb poslouchati budou, že já Arnošt, svatého kostela Pražského první arcibiskup, hříšník velký, nikoli v noci nýbrž ve dne, nikoli v soukromí neb úkrytě nýbrž stoje s jinými na veřejném místě, nikoli bez sebe neb ve blouznění nýbrž jsa zdravého rozumu, nikoli ve spánku nýbrž v stavu úplné bdělosti, uzřel jsem zázrak níže vypsáný, hrozný a mně velmi trpký, který se udál celkem takto.

Když jsem byl v Kladsku chodě do škol při faře, kterou řídí špitálníci sv. Jana Jerusa-

<sup>1)</sup> preamab. 2.

Iherosolimitani, ibidem una dierum, opinor sabato, cum interesssem vesperis, stans inter alios scholares et pueros usque ad finem vesperarum infra Magnificat, aut post vespervas immediate, cum cantabatur quedam antiphona, puto: Salve regina, sed que fuerit precise non recordor: accidit autem quod inspexi ymaginem, que ibidem erat super altari maiori beate Marie semper virginis; et statim sine aliqua mora subito et celerime facies ymaginis venerabilis uirginis et matris dei Marie valde indignanter et iracunde se a me auertit, et vertit ad me posteriora faciei, et partem dorsi. Quo facto <sup>1)</sup> territus valde et immutatus et factus quasi amens et attonitus valde — quod tamen multum non duravit — redii ad me aliquantulum, horrescens valde videre illa posteriora faciei colli et dorsi, que videbantur mihi sordida, muscida et quasi lacerata, quem modum verbis proprie exprimere non possum. Intuens illa tristis et amarus animo incepi petere b. uirginem, ut dignaretur mei misereri et wltum suum ad me conuertere. Me sic in tristitia orante et in angustia, respexi ymaginem filii, quem tenebat in sinu aut brachiis, volens videre, si eciam facies ymaginis Ihesu Christi se a me auertisset, quem <sup>2)</sup> a me auersum non vidi. Cecidit mihi ex hoc in cor aliquantis consolacio et processi in oracione, de qua supra, ad b. uirginem gloriosam, ut wltum suum ad me conuerteret. Cum sic orarem per morulam competentem, lento modo et aliquantulum moroso, quasi non bene contenta de me wltum suum ad me conuertit in eum statum, sicut videram ante auersionem et indignacionem. Quo facto gracias ipsi virgini gloriose cursorie egi, et <sup>3)</sup> cum aliis scolaribus completo cantu scolas intraui de isto miraculo nulli dicens, propter timorem verecundie, ne tantus peccator apparerem, quia me bonum simulabam extra, sed intra <sup>4)</sup> in cogitacionibus et operibus in occulto sceleratissimus ab illa hora usque nunc. Tandem ab illius miraculi visione elapsis aliquot mensibus recessi de Glacz in Brumow a Glacz per tria miliaria distans, ibi mansi plurimo tempore, non recepta licencia nec facta reuerencia dicte ymagini et s. Marie. Postea in Pragam

lemšti, přihodilo se jednoho dne, tuším v sobotu, když jsem byl na nešporách stoje mezi jinými žáky a hochy, na konci nešpor při „Magnificat“ aneb právě po nešporách, když se zpívala jistá antifona, tuším „Salve regina“, ale do jista se nepamatuju která, že pohledl jsem na obraz, který tam byl nad hlavním oltářem blahoslavené Marie, neposkvrněné panny; a ihned náhle a velmi rychle odvrátila se tvář na obraze cti-hodné panny a matky boží Marie velmi mrzutě a hněvivě ode mně a bohorodička obrátila se ke mně zády. I polekán velmi a změněn ostal jsem bez sebe jako hromem omráčený, než netrvalo to dlouho, přišel jsem poněkud k sobě, ale velice jsem se bál pozřít na onen rub postavy, který se mi zdál špinavý, mechem porostlý a roztrhaný jistým způsobem, který nejsem s to náležitými slovy vyjádřit. Dívaje se na to smutně a trpce jal jsem se v duchu prositi blahoslavenou pannu, aby ráčila smilovati se nade mnou a tvář svou ke mně obrátiti. Když jsem se tak ve smutku a úzkosti modlil, pohledl jsem na syna, jež držela na klíně aneb na rukou, chtěje viděti, odvrátila-li se také tvář obrazu Ježíše Krista ode mně; ale neviděl jsem ji odvrácenu. I padla mi do srdce jakás útěcha, pokračoval jsem v modlitbě svrchu zmíněné k blahoslavené panně, aby tvář svou ke mně obrátila. Když jsem se takto modlil náležitou chvíli, pomálu a poněkud mrzutě, jakoby nebyla spokojena se mnou, tvář svou ke mně obracela v onu polohu, kterou jsem byl viděl před odvrácením a rozhněváním. Potom poděkoval jsem zběžně blahoslavené panně Kristově; a když s jinými žáky po skončeném zpěvu do škol jsem vešel, nikomu jsem nehlesl o onom zázraku boje se o dobrou pověst, abych se nezdál tak velký hříšník, jelikož jsem se stavěl hodným vně, ale vnitř v myšlenkách a skrytých skutech byl jsem velký hříšník od oné doby až podnes. Když bylo konečně po vidění onoho zázraku několik měsíců uplynulo, odebral jsem se z Kladska do Broumova, vzdáleného od Kladska tři míle; tam zůstal jsem dlouhý čas; potom bez dovolení a neučiniv poklonu řečenému obrazu a v něm sv. Marii šel jsem do Prahy. Později

<sup>1)</sup> nemá 2. — <sup>2)</sup> quam e me auersam 2. — <sup>3)</sup> nemá 2. — <sup>4)</sup> intra 1.

iui, et postea transiui ad aliqua loca studiorum, et demum curiam Romanam; et sic ante meam promocionem et post ad ordines et beneficia ecclesiastica usque nunc non curauit ego lasciuus et leuis de tanto miraculo tremendo, id satis leuiter portans per multos annos. Hoc<sup>1)</sup> intra me sepius reuoluens cogitaui, quod tantum miraculum per me celari esset periculosum, quia fidelium est magna edificacio et magnitudinis peccatorum meorum clara deteccio et mei canis fetidi digna omnibus hominibus detestacio, vobis et aliis duxi suprascriptum terribile miraculum in hiis scriptis publicandum, vos per viscera misericordie dei et per aspersionem sanguinis Ihesu Christi domini nostri rogans et obsecrans intercedi pro me ad ipsam dei genitricem Mariam, per quam in fide catholica sum solidatus, ut auertat indignacionem suam et sui filii a me, ipso prestante benedicto in secula seculorum Amen.

Et quia testante scriptura opera dei reuelare et confiteri honorificum est, hortor et rogo supragesta et hic scripta, in ecclesia Pragensi et in omnibus aliis ecclesiis conuentualibus, tam religiosis quam secularibus, clero et populo fideliter<sup>2)</sup> publicari, ut cognoscant omnes luculenter sanctam Mariam singularem protectricem et miseratricem peccatorum in fide titubantium et in operibus charitatis errantium et se eius clemencie deuocius recommendare. Dámus insuper omnibus, qui presens scriptum<sup>3)</sup> legerint, audiuerint, uel aliis retulerint, quadraginta dies indulgentie. Scriptum per me Arnestum, sancte Pragensis ecclesie archiepiscopum, episcopum<sup>4)</sup> indignum, manibus meis sanguine peccatorum repletis.

odebral jsem se na některá místa na učení a ke dvoru římskému; a tak ani před svým povýšením ani po dosažení posvěcení a úřadů církevních až podnes nestaral jsem se já prostopášný a lehkomyšlný o tento tak velmi hrozný zázrak, maje se k němu dosti lehkovážně po mnohá leta. Uvažuje toto často v duchu svém myslil jsem, že by bylo nebezpečno, abych tak velký zázrak zatajil, jelikož věřicím poskytne velké poučení, velikost hříchů mých jasně odkryje a zasloužené všech lidí odřeknutí se mne co smrdutého psa v sobě zavírá; i uzavřel jsem svrchu vypsany hrozný zázrak vám všem tímto listem sdělit, pro milosrdenství boží a zkrze proliti krve pána Ježíše Krista prose a zapřísahaje vás, abyste byli prostředníky za mne u boží panny Marie, skrze kterou ve víře katolické byl jsem utvrzen, aby odvrátila ode mně hněv svůj a syna svého; což sám dáti račiž požehnaný na věky věkův amen.

A poněvadž, jak písmo svaté svědčí, čestno jest objevovati a vyznávatí skutky boží, napomínám a prosím vás, abyste událost svrchu vypsanou v chrámě Pražském a ve všech chrámech jak klášterních tak světských duchovenstvu i lidu věrně ohlásili, aby všichni jasně poznali, kterak jest svatá Maria obzvláštní ochranitelkyně a slitovnice hříšníků, kteří ve víře kolisají a ve skutcích lásky bloudí, a milosti její tím nábožněji se poroučeli. K tomu udělujeme všem, kteří budou zázrak tento čísti, slyšeti neb jiným vypravovati, 40 dní odpustků. Psáno ode mně Arnošta, svatého kostela Pražského arcibiskupa, biskupa nehodného vlastní rukou, krví hříchů poskvrněnou.

<sup>1)</sup> Hec 1. — <sup>2)</sup> nemá 2. — <sup>3)</sup> miraculum 3. — <sup>4)</sup> nemá 3.





ŽIVOT JANA Z JENŠTEINA,  
ARCIBISKUPA PRAŽSKÉHO.

---

# ŽIVOT JANA Z JENŠTEINA, ARCIBISKUPA PRAŽSKÉHO.

Přeložil Jos. Truhlář.

Incipit prologus in vitam domini Joannis, Pragensis archiepiscopi tertii, post patriarchae Alexandrini.

Iesus Christus heri et hodie ipse et in saecula suorum curam agens electorum, eos non desinit innouare verbis vitalibus et exemplis. Unde singulis quibusque aetatibus, temporibus et statibus suae cultores vineae instituens, etiam circa horam undecimam, jam vix sole sanctitatis utcunque apparente, abundante iniquitate et refrigerescente charitate, adhuc praebet igniculum de suo camino charitatis, quo et tepentia corda incalescant, et ad iter virtutum accedant, abjecto excusacionis velamine, quo jam corporum allegata fragilitate, deficiente temporum aetate, ardua sanctorum facta ad imitandum impossibilia reputantur; ut temporibus nostris poenitenciae exempla almae matris ecclesiae praesulibus, et etiam Christi fidelibus praemonstrare dignatus est in reuerendissimo in Christo patre et domino, domino Joanne <sup>1)</sup>, Pragensi archiepiscopo tertio, post patriarcha Alexandrino, quae ad aedificationem fidelium breuiter, quantum potui vel oculis videre vel ex relatu ipsius et aliorum secreto percipere, reuerendo in Christo patre domino Wolfram <sup>2)</sup>, successore suo archiepiscopo, et honorabili viro domino Mathia <sup>3)</sup>, praeposito Rudnicensi, iubentibus, aliisque petentibus, prout dignabitur diuina gratia elargiri, presenti

Počíná předmluva k životu pana Jana, třetího arcibiskupa Pražského, potom patriarchy Alexandrijského.

Ježíš Kristus maje péči o své vyvolené včera a dnes a na věky nepřestává obnovovati je slovy i příklady života věčného. Proto najímaje v každém věku, čase a stavu dělníky na vinici své ještě o jedenácté hodině, když již slunce svatosti jedva všady svítí, nepravosti přibývá a láska mizí, poskytuje ohníčka z krbu lásky své, kterým lidé ztuhlá srdce svá by zahřáli a na cestu cnosti se obrátili shodivše roucho všeliké výmluvy, jakoby za přirozené křehkosti těla a zvrhlosti věku vznešené skutky svatých nebylo možná následovati více. Tak za našich časů ráčil ukázati příklady kajicnosti biskupům vznešené matky církve a všem Kristu věrným velectihodným v Kristu otcem panem Janem, třetím arcibiskupem Pražským, potom patriarchou Alexandrijským; které příklady, pokud vlastníma očima mohl jsem shlednouti neb soukromým sdělením od něho a jiných zvědět, k vybidnutí ctihodného v Kristu otce pana Wolframa, nástupce jeho v arcibiskupství, a důstojného muže pana Matěje, probošta Roudnického, a k žádosti jiných, pokud milost boží dáti ráci, tímto sepsáním potomstvu krátce oznamuju; nechtěje také býti nehoden dobrodini jmenovaného otce, jenž z obzvláštní lásky ke mně, jakkoli

---

<sup>1)</sup> Jan z Jenšteina byl syn Pavla z Jenšteina, bratra arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi. — <sup>2)</sup> Wolfram byl arcibiskupem Pražským od r. 1396 — 1402. — <sup>3)</sup> Matěj proboštoval v Roudnici od r. 1383 — 1400, kteréhožto léta dne 30. května zemřel.

scripto posteris innotesco; ne etiam ingratus memorati patris existam beneficiis, qui singulari erga me, licet immeritum, affectus amore, sui secreta cordis mihi indigno voluit aperire. Que dum vel auditu percepi vel oculorum experientia didici, mox ne fatigata et aliis occupata memoria deperderet, consuetudinis mihi fuit per scriptum memoriae commendare, cum annotatione loci et temporis secundum annos et dies computando, ut tempore suo adducerentur aliis ad exemplum. Quamuis enim frequentissime me sibi adesse procuraret, raro tamen eum adii tempore feruoris et ardentis penitentiae, quin in ejus sermone vel opere aliquid noui feruoris, aestus et aedificationis percipere potuissem. Requisiui nihilominus hos, qui sibi etiam familiaritatis assiduitate convixerant, ut de mihi cognitis certior redderem, et de aliis, quae mihi praecognita vel si cognita mihi, labili memoriae minime occurrerant, plenius informarer. Ommissis igitur annis iuuentutis, quos heu! quasi perditos lugebat, et generis parentela, quamuis nobilis exstitit genere, sed virtute nobilior; cum nobilis sit ille, quem nobilitat sua virtus, solum conuersionis suae initia, et causae, poenitentiae exempla et pia exercitia narratorie proponuntur, et ut haec concipi planius possint, per capitula distinguuntur.

## Capitulum

|                                                                          |       |
|--------------------------------------------------------------------------|-------|
| De causa, tempore et modo conuersionis eius                              | I.    |
| De emendatione eius post conuersionem                                    | II.   |
| De satisfactione                                                         | III.  |
| De ieiunio et satisfactione ipsius ieiunii                               | IV.   |
| De austeritate sua et afflictionibus quantum ad tactum                   | V.    |
| De vigiliis eius                                                         | VI.   |
| De eleemosynis et misericordiis suis                                     | VII.  |
| De indulgentiis per eum datis                                            | VIII. |
| De orationis studio secundum triplicem eius statum                       | IX.   |
| De secundo modo orationis                                                | X.    |
| De tertio modo orationis et contemplatione eius et raptu deuotionis eius | XI.   |
| De frequentatione sacramenti eucharistiae et ejus efficacia salutari     | XII.  |
| De humilitate sua                                                        | XIII. |
| De affectu eius erga religiosos et praecipue canonicos regulares         | XIV.  |

toho nezasluhujícímu, tajnou schránku srdce svého přede mnou nehodným otevřítí ráčil. Kdykoli jsem něčeho takového buď doslechl neb vlastníma očima doznal, aby z paměti mdlé a jinými věcmi zaměstnané se nevytratilo, ihned jsem si zapisovával připojiv místo a čas vedle let a dní, aby časem svým i jiným uvedeno bylo za příklad. Ačkoli mne pak velmi často k sobě volával, přec zřídka přicházel jsem k němu, kdy horlivé a vroucí kajicnosti se oddával, abych byl v řečích neb skutecích jeho nějaké nové horlivosti, vroucnosti a povzbuzení nepoznal. Nieméně vyptával jsem se těch, kteří s ním stále pospolu žili, abych nabyl větší jistoty toho, co jsem věděl, a o jiném, co jsem předvídal, aneb co mi sice bylo povědomo, ale již jsem zapomněl, lépe se poučil. Pominuv tedy leta mládí jeho, jichž jakoby ztracených želel, a přibuzenství, ač vznešený byl rodem, ale cností vznešenější, jelikož šlechticem jest, koho šlechti cnost vlastní, pouze obrácení jeho počátky a příčiny, kajicnosti jeho příklady a nábožná cvičení vypravovati míním; abych pak důkladněji o všem pojednal, rozdělím vypravování své na tyto kapitoly:

## Kapitola

|                                                                              |       |
|------------------------------------------------------------------------------|-------|
| O příčině, čase a způsobě obrácení jeho                                      | I.    |
| o polepšení jeho po obrácení                                                 | II.   |
| o zadostučinění                                                              | III.  |
| o postu a zadostučinění skrze půst                                           | IV.   |
| o přisnosti jeho a mrskání těla                                              | V.    |
| o bdění jeho                                                                 | VI.   |
| o almužnách a milosrdenství jeho                                             | VII.  |
| o odpustcích od něho udělených                                               | VIII. |
| o horlivých modlitbách jeho vedle trojího způsobu                            | IX.   |
| o druhém způsobu modlitby                                                    | X.    |
| o třetím způsobu modlitby, o rozjímání jeho, o vytržení jeho skrze nábožnost | XI.   |
| o častém přijímání svátosti oltářní a o spasitelném toho účinku              | XII.  |
| o jeho pokoře                                                                | XIII. |
| o lásce jeho k mnichům, zvláště kanovníkům řeholním                          | XIV.  |

|                                                                   | Capitulum |                                                                              | Kapitola |
|-------------------------------------------------------------------|-----------|------------------------------------------------------------------------------|----------|
| De patientia eius in aduersis                                     | XV.       | o trpělivosti jeho v protivenstvích                                          | XV.      |
| De motibus et zelo illius                                         | XVI.      | o přehlivosti a horlivosti jeho                                              | XVI.     |
| De tribus virtutibus theologicis et aliis                         | XVII.     | o třech cnostech jeho duchovních a jiných                                    | XVII.    |
| De fama eius, qualiter fuit famosus, et magnificentia operum eius | XVIII.    | o slavné pověsti a velkolepých dílech jeho                                   | XVIII.   |
| De resignatione archiepiscopatus, et consummatione et morte eius  | XIX.      | o vzdání se hodnosti arcibiskupské, o posledních dnech života a o smrti jeho | XIX.     |
| De miraculis per eum aut circa eum factis                         | XX.       | o zázracích skrze něho nebo u něho sběhlých                                  | XX.      |

**De causa, modo, tempore conuersionis eius.****Capitulum I.**

Deus igitur, qui non vult mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur et viuat, multimoda dat citae conuersionis monimenta, blandis prouocans et alliciens, quibus dum minus proficimus, miscet aduersa, quasi pie flagris castigans, ut dum in prosperitate deum non metuemus, saltem attriti doloribus redeamus. Anno itaque dominicae incarnationis MCCC octagesimo, dum generalis pestis nullam excludens conditionem nullique deferens dignitati, sexui vel aetati, in diuersis prouinciis saeuissime baccharetur, reuerendum in Christo patrem ad lectum doloris deposuit, ita, ut iam de ipsius infirmitatis euasione medici desperarent. Reuerendus itaque pater, dum tantae necessitatis constrictus articulo, hinc ingruentis mortis instantia, hinc extremi iudicis formidine, hinc conscientiae pungentis aculeis, hinc neglecti temporis et vane consumpti damnis irreparabilibus arctaretur, familiaeque clientela, quae sua sunt, perstrependo conquireret, sub tanti discriminis inuolucrum adest fidelis, sed ante parum curatus Iesus, amicus singularis, et oculis pietatis hunc prospectans, compunctionisque gratia in larga lachrimarum flumina hunc resoluit, statimque attollens oculos fidei ad singularia peccatorum refugia, Iesum scilicet et Mariam quasi a porta inferi se sublatum comperiens veniam praecedentium omnium factorum precabatur, emendam promittens, si se quouis modo contigisset ad poenitentiam reseruari. Sicque diuae Mariae meritis confisus et adiutus, stupentibus medicis conualescens, deo gratias referebat, suaeque sponsionis memor, et ne quid deterius sibi contingat, quaerit consilia, qualiter hoc, quod promiserat, adimpleret,

**O příčině, způsobu a času obrácení jeho.****Kapitola I.**

Bůh, který nechce smrti hříšníka, ale aby se obrátil a živ byl, rozmanitě uděluje k rychlému obrácení pobídky, laskavostmi sváděje a lákaje, které nemají-li účinku, sesílá protivenství káraje nás jaksi metlami, abychom nemajíce bázně boží v štěstí svém aspoň sevření bolestmi k němu se obraceli. Leta od vtělení syna božího 1380, když všeobecný mor nešetře žádného stavu, žádného důstojenství, pohlaví ani věku v rozličných zemích přeukrutně zuřil, také ctihodného v Kristu otce na lůžko bolesti uvrhl, tak že již zoufali lékařové nad vyvážnutím jeho z této choroby. Když tedy ctihodný otec v tak velké úzkosti postaven, tu blížíci se smrti, tu hrůzou posledního soudu, tu žíhadlem hlodavého svědomí, tu nenahraditelnou ztrátou zmařeného neb špatně vynaloženého času svírán byl, ana družina majetek jeho hřmotie shledávala, v této tak velké úzkosti stal se pomocníkem věrný, ale krátce před tím málo povšimnutý Ježíš, obzvláštní tento přítel, a pohledna naň okem lásky své a dada mu milost skroušenosti k hojnému prolévání slzí jej povzbudil. Ihned důvěrně zdvihl on oči své k obzvláštnímu útočišti hříšníků, k Ježíši a Marii, a jakoby od brány pekelné unešen za odpuštění všech předešlých skutků svých prositi se jal slibuje polepšení, bude-li mu jakýmkoli způsobem popráno času k pokání. Takto důvěřuje v zásluhy svaté Marie a jimi podporován k podivení lékařů se pozdravil a děkoval bohu, a pamětliv slibu svého, aby ho nic horšího nepotkalo, vyhledával rady, kterak by slib svůj vyplnil, a čeho nemohl jsa ještě sláb vykonati osobně, konal písemně. Ihned psal bratřím v Roudnici, aby pamatující naň

et quod nondum lassus poterat corpore peragere, egit scriptis. Scripsit namque mox fratribus in Rudnicz, ut sui memores suffragia sibi porrigerent orationum in tempore opportuno. Nam dum pestilentia bacchante, ut praemisi, fratrum dictorum cimeterium pro sepultura plebis non sufficere crederetur, scripserant pro augendo cimeterio, ut unam domum ciuitatis concedere dignaretur. Offert cuncta, pollicetur plura, dummodo orationum suffragiis potiretur.

#### De emendatione eius post conuersionem.

##### Capitulum II.

Verum quia minus est conuerti, si quis eadem resumens, quae planxerat, quasi canis per recidium ad vomitum reuertatur, hoc reuerendus pater conuersionis sanctae studium diligenter exquirebat, ut et sponsioni suae satisfaceret, et hactenus vitae spiritualis incognitae aliqua perciperet rudimenta, unde mox poenitentiae spatio accepto e lectulo doloris consurgens, impiger quaeiuit, unde et quomodo possit et praeteritorum indulgentiam percipere et futurorum regulam actionum finetenus ordinare, ut, quia, quod iam factum fuerat, aliter fieri non poterat, saltem emendationis pallio, et sequentium probitate operum tegeretur. Inde ad monasterium Rudnicense <sup>1)</sup> veniens in die sanctissimae virginis Catharinae, ad quam singulari aestuabat affectu, primum coepit habitacula perquirere seruorum dei, abiiciens clientelam ludicram saecularium. In conuentu itaque dictorum fratrum comedit, lectionem audiuit, legebaturque homilia beati Gregorii de decem virginibus, exemplumque Crisarii, quod refert Gregorius, quod Crisarius fuit plenus et rebus et vitiis, et ad extrema veniens tetros spiritus vidit assistere, ut ad inferni claustra se raperent; ille aspectum eorum ferre non valens huc illucque vertebatur in lectulo, et constrictus nimis desperansque se posse euadere clamabat inducias vel usque mane, et sic de carne euulsus est; inducias, quas petebat, non accepit. Exemplum hoc Crisarii reuerendus pater accepit pro omine, et acsi pro se lectum fuisset, demissis manibus et ab esu

poskytli mu vhodného přispění modlitbami svými. Neboť když v zuřivosti moru, jak svrchu pověděno, hřbitov jmenovaných bratří k pohřbení obecného lidu zdál se nedostatečným, psali jemu, aby na rozšíření hřbitova jeden dům městský postoupiti ráčil. Svolil tomu všemu, a ještě více slíbil, jen aby získal přispění modliteb.

#### O polepšení jeho po obrácení. Kapitola II.

Ale poněvadž málo platno jest obrácení takové, dopouští-li se kdo opět toho, čeho byl litoval, a jako pes k tomu, co byl vyvrhl, opět se vrací, vyhledával ctihodný otec s pilnou snahou svaté obcování, aby jednak slibu svému dostál, jinak poněkud se přiučil počátkům duchovního života posud mu neznámého. Obdržev potom lhůtu pokání z lůžka bolesti povstal a neunavně přemýšleti se jal, odkud a kterak dojiti odpuštění skutků minulých, budoucí pak jednání své výhodně uspořádati by mohl, aby jelikož není lze zjinačiti, co se stalo, aspoň pláštěm polepšení a šlechetnosti skutků budoucích se přikryl. I přišed do kláštera Roudnického v den svaté panny Kateřiny, k níž obzvláštní láskou se klonil, poprvé prohlížeti se jal příbytky sluh božích bez rozpustilé družiny světské. Ve sboru jmenovaných bratří pojedl a poslechl přečítání. Čtena byla řeč blahoslaveného Řehoře o 10 pannách a příklad Krisaria, o němž vypravuje Řehoř. Týž Krisarius oplýval statky a neřestmi a v poslední hodince užíval pekelné duchy státi vedle sebe, aby uchvátili jej do pekla. Nemoha snesti pohledu jejich házel sebou sem tam na loži, a v úzkosti velké zoufaje nad vyvážnutím volal za pokoj aspoň do rána a takto skončil nedořek pokaje, za nějž žádal. Tento příklad Krisaria přijal ctihodný otec za znamení, jakoby čten byl pro něho zvlášť, a svěsiv ruce a nechav jídla přemýšlel o ztrátě smrtelného života tohoto touže postarati se o sebe v čas a věda, že moudrý neodkládá na zítřek nevěda, co při-

<sup>1)</sup> Klášter Roudnický byl založen r. 1333 Janem III, biskupem Pražským; náležela Roudnice ode dávna k zboží biskupství Pražského.

corporali suspensus, huius mortalitatis dispendia cogitabat, et sibi prouidere satagens in tempore, sciens non esse sapientis procrastinare coruina ingluvie, nesciens quid crastina parere possit dilatio. Mox facto prandio dominus a seruis, antistes a subditis non erubuit mendicare; nam se sibi sufficere non aestimans pro communione orationum et fraternitate humiliter supplicauit. In his exauditus, institit diu pro fratre sibi assignando pro confessore, et in spirituali exercitio direttore. Assignatus vero frater cum magna difficultate vix unius diei spatio permanere potuit cum eodem, sed magno imbre lacrymarum reditum ad optatum sibi nidum vix obtinuit. Inualuit tamen memorati pontificis instantia, quod ipse et eiusdem fratres monasterii alii sibi succedentes ex obedientia secum pro tempore permanerent. Quibus ipse praesul quantum impendit honoris, obedine curae affectus, difficile est enarrare. A quibus vitae spiritualis capiens rudimenta procurabat eos suo lateri suisque obtutibus non deesse, ut saltem ex intuitu quasi specularis, sui propositi reminiscens, ex circumstantium strepitibus et emergentium tumultibus causarum ad intentiones spirituales moneretur. Dum vero sibi vacare tempus poterat, aut lectioni sacrae insistebat, aut spiritualium virorum colloquia exquirebat, ex quorum colloctione ad contemptum mundi, et antiquarum suarum consuetudinum vehementer mouebatur, in tantum, ut etiam poetarum nugas et maxime Maximum Valerium, ad quos ob sterilis latinitatis colorem afficiebatur, dimitteret, et in lege domini inciperet iugiter meditari. Lectioni quoque et in cursu insistebat. Nam quocunque necesse ei erat pergere, replebant currum libris pro aliis vasis, quibus antea utebatur. Prius namque saecularibus negotiis deditus in militaribus et curiensibus exercitiis nolebat esse ultimus, imo alios vincere conabatur. Etiam pontifex factus Misnensis<sup>1)</sup> ecclesie, plus montes et nemora quam sacra ecclesiae limina excolebat. Non modice conuersioni eius et feruori famulabatur terribile factum anno domini 1382. Nam archiepiscopus Magdeburgensis et frater marchionis Misnensis dum in carnisprivio cum mu-

nese toto odkládání. Po jídle nestyděl se žebrati pán u sluh, představený u podřízených; neboť domnívaje se, že sám sobě nepostačí, pokorně žádal za společné za sebe modlitby bratří. Vyslyšen byv v těchto věcech dlouho prosil, aby mu ustanoven byl jeden bratr za zpovědníka a ředitele duchovního jeho života. Ale ustanovený bratr stěžil jeden den u něho vytrval, nýbrž s velkým pláčem prosil za dovolení, aby navrátil se mohl k zamilovanému hnízdu, i obdržel je. Přec zmohlo naléhání jmenovaného arcibiskupa, že týž a druzí bratři téhož kláštera po něm z poslušnosti nějaký čas s nim ostávali. Jakou poctivost jim prokazoval sám arcibiskup hledě jich poslouchati, těžko vypověděti. Uče se od nich základům duchovního života hleděl je stále míti po své straně a před očima svýma, aby aspoň pohledem jakoby do zrcadla pamětliv předsevzetí svého při hřmotu svého okolí a pletkách vyskytujících se rozepří na úmysly duchovní upominán byl. Když měl kdy, buď svatému čtení se oddával, neb vyhledával rozmluvy s duchovními, kterými rozmluvami k pohrdání světem a starými zvyky svými velmi byl pobádán, tak že docela zanechal trectek básníků, zvláště Valeria Maxima, v nichž pro neplodnou krásu latiny si byl liboval, i počal o zákonu páně pilně přemýšleti. Čtení pak také na cestách byl bedliv; neboť kdykoli někam mu bylo cestovati, naplňoval vůz knihami na místo jiných nádob, jež prvé brával s sebou. Prvé totiž oddán zaměstnání světskému v záležitostech vojenských a dvorních nechtival býti poslední, naopak snažil se předčiti jiné. Stav se biskupem církve Mišenské více hleděl vrchů a hájů než chrámů. Nemálo přispěla k obrácení a horlivosti jeho strašná událost roku 1382. Neboť když arcibiskup Magdeburský, bratr markrabě Mišenského, o masopustě se vznešenými ženštinami tance prováděl v těsném a krátkém oděvu rytířském, náhle působením ďáblovým povstal pokřik, jakoby dům hořel, a když všickni k divokému útěku se měli, zpomenuť arcibiskup veda tanec a jiný ještě, jenž v zadu tanec řídil, oba nešťastným pádem zlomili vaz a zemřeli. Druzí pak na rozličných

<sup>1)</sup> L. 1375; arcibiskupem Pražským stal se l. 1379.

lieribus nobilibus choreas ageret in habitu militari stricto et curto, subito diabolo concitante clamor attollitur, quasi domus arderet, et cunctis fugere quaerentibus ipse memoratus archiepiscopus choraula choream ducens et alius finem choreae regens fractis ceruicibus ex casu miserabili sunt defuncti. Alii vero in diuersis membris sunt diuersimode mutilati. Quibus auditis pater reuerendus, de quo sermo agitur, genua flexit, gratias egit, quod similibus sibi similia minime occurrerunt. Exinde coepit se paulatim a tumultu saecularium abstrahere et cum confessore et capellano religiose negotia conscientiae pertractare.

### De satisfactione. Capitulum III.

Inde alacriter gradum iam amoris conscendens per vicos et plateas quaerens, quem diligebat, etiam quosque plebeios inquirere non dedignatur, et non solum magistrorum, religiosorum, magnorumque quaerit consilia; verum etiam eremitarum, suppliciumque fratrum Minorum, feminaei etiam et deuoti sexus non abhorret colloquia, undique perquirens quomodo et de praeteritis satisfaceret et ad futura cautior et ad diuina aptior redderetur, adhibitoque calcari disciplinae carnem suam coegit spiritui deservire, currensque in siti poenitentiae salutaris et vehementis desiderii, post se reliquit, qui praeire videbantur, discipulos faciens, quos magistros habere se primitus fatebatur. Nihil enim indignum reputabat, dummodo ad id, ad quod vehementer inhiabat, quouis modo attingere valisset. Verum quia satisfacere est peccatorum causas excidere et suggestionibus eorum aditum non praeberere, unde in poenitentia se mactans satisfactioni studiose institit; partesque complens omnes planae satisfactionis, corpus ieunio, spiritum orationis studio, proximum eleemosynarum beneficio excolere satagebat. Sed quia veluti potio amara facilius confert sanitati indigestos humores remouendo, et sicut durior rastrae dentata acies noxiarum vepres herbarum plenius eradicat; sic poenitentiae ardentioris assumpta austeritas peccatorum praeteritorum detergens reatus, remanentiumque reliquiarum peccati superflua exstirpans, sanitatis post futurae affert antidotum salutare. Non frustra hic audiuit: poenitentiam agite; sed opere exercuit, ut patebit.

údech všelijak jsou zmrzačeni. Toho zvěděv cti-hodný otec, o němž jednáme, poklekl a děkoval bohu, že při podobných příležitostech nic podobného nepotkalo jeho. Od té doby počal poznenáhla hluku světského se vzdalovati a se zpovědníkem a kaplanem svým záležitosti svědomí svého pilně pojednávat.

### O zadostučinění. Kapitola III.

Od té doby postoupiv na stupeň lásky po vsích a po ulicích vyhledával, koho miloval, i neměl za nedůstojno vyhledávati také některé muže z obecného lidu; nejen mistry, řeholníky a vznešené osoby bral na radu, nýbrž nevzpěchoval se rozmlouvati ani s poustevníky a pokornými minority, ba ani s nábožnými ženami, vyzvídaje odevšad, kterak za skutky minulé učinil by zadost a v budoucím počínání stal by se opatrnějším a k dílu božimu schopnějším; i užívaje pobídky kázně přinutil tělo své k poslušenství ducha a pospíchaje pobádán žizní spasitelného pokání a prudké touhy předhoni ty, kteří se zdáli býti před ním, čině svými žáky ty, jež prvé za své učitele uznával. Nic neměl za sebe nedůstojno, mohl-li jakýmkoli způsobem dosáhnouti toho, po čem velmi dychtil. Než poněvadž zadostučinění jest vymícení příčin hříchů a uzavření se před nástrahami jejich, obětuje se pokáním bedliv byl zadostučinění, i vykonáváje veškeré stránky úplného zadostučinění tělo své postem krotiti, ducha pilnými modlitbami povznášeti, bližnímu pak hojně almužny udělovati hleděl. Ale jako hořký nápoj více prospívá zdraví odklizením nezáživné šťávy, a jako tvrdší ostří zubatého pluhu trní škodlivých bylin úplněji vypleňuje: tak pojatá přísnost vroucnějšího pokání smývající viny hříchů minulých a vypleňující zbytky jejich poskytuje spasitelný lék budoucího zdraví. Neuslyšel on nadarmo: „čiňte pokání“, nýbrž skutečně je činil, jakož se objeví.

**De ieiunio et satisfactione eius ieiunii. Capitulum IV.**

Et cum prima pars satisfactionis ieiunium sit, quo non solum sterilis inedia, sed omnis abdicatio carnalis et temporalis voluptatis et rigor carnem atterens accipitur, secundum omnium sensuum oblectamenta, dicendum est, quomodo huic operi institit studiose. Et primo, quantum ad gustum, sic inediā attriuit suae sensualitatis vetustatem et inolitae consuetudinis, ut qui lautioribus delicatisque cibis uti consueverat, iam sciens, quia ad actionem spiritualis certaminis non assurgitur, si non hostis domesticus prius, gulae videlicet noxius appetitus, intrinsecus edometur, cito post conversionis suae exordia ad carnalis ieiunii exercitia se transtulit vitia compressurus, ut mentem ad diuina liberius erigeret, post virtutum merita et praemia habiturus. Nam quantumcunque reprehenderetur et impediretur illis non obstantibus ter, post quater in hebdomada corpus macerabat, videlicet secunda, quarta, sexta et sabbato; secunda feria lactinia sumens, ceteris diebus cibis quadragesimalibus utebatur. Insuper suae deuotionis iudicia erga ieiunia ecclesiae ostendebat Aduentus. A vigilia namque Omnium Sanctorum ieiunia inchoabat. Interdum vero a festo Lucae ieiunando cum Luca crucis mortificationem in suo corpore portauit. A septuagesima vero cum lugubri cantu ecclesiae etiam solenne ieiunium quadragesimale praecedebat. A diebus vero rogationum ad festum pentecostes locum praeparaturus spiritui sancto se per inediam affligebat. A festo quoque Nuiis ieiunio (usque ad) gloriosissimae virginis Mariae assumptionem, interdum vero tribus hebdomadis praecedebat, post eam erigendo liberius spiritum transiturum. Ceterisque diebus, quibus non ieiunabat, duobus cibis satis parce, uno carniū, altero leguminum non de pretiosioribus rarisque rebus care emtis sed communibus utebatur. Unde nec fasianos, nec perdices, nec cetera huiusmodi; nec ieiunus lucios, pretiosiores pisciumque species sumebat; sed utebatur quam maxime halecibus eliquatis tantum, quod saporem perdere videbantur: ne vel sic sub praetextu necessitatis insidiosa vulpecula, voluptas scilicet carnis, se ingerens noxie blandiretur. Stupendumque noui martyrii genus, inter

**O postu a zadostučiněni skrze půst. Kapitola IV.**

Ana první část zadostučinění jest půst, jímž nerozumí se pouze neplodné nepožívání pokrmu, nýbrž zřeknutí se veškerých rozkoší tělesných a světských a všech smyslných choutek, jest nám vypravovati, kterak jemu pilně se oddával. A předně co do chuti nepožíváním pokrmu zastaralou smyslnost svou a zakořenělé zvyky tak potíral, že byv zvyklý požívati vybraná a chutná jídla a věda, že nepovstane k zápasu duchovnímu, kdo prvé nepřitele domácího, totiž škodlivých choutek hrdla, v sobě nepokoří, ihned od počátku obrácení svého k zachovávaní tělesného postu se obrátil chtěje potlačiti neřesti, aby ducha svého k věcem božím volněji mohl pozdvihnouti, a chtěje dojiti zásluhy a odplaty cnosti. Neboť jakkoli mu bráněno, nedal si překážeti, aby třikrát, potom čtyřikrát za týden se nepostil, totiž v pondělí, ve středu, v pátek a v sobotu; v pondělí požíval mléčných jídel, v ostatní dny postních pokrmů. Obzvláštní svědectví o nábožnosti jeho co do postů církevních podával advent; neboť od svatvečera Všech Svátých počínal se postit, někdy pak ode svátku sv. Lukáše, s Lukášem umrtvení kříže na těle svém nosil. Od neděle devítniku s truchlivým zpěvem církevním slavnostní půst čtyřicetidenní předcházal. Ode dni prosebných až do svatodušních, aby připravil stánek duchu svatému, zachovával půst. Ode dne Marie Sněžné až do Nanebevzetí, někdy o tři neděle napřed se postil, aby tím volněji pozdvihnouti mohl ducha svého. V ostatní dny, kdy se nepostil, požíval velmi střídme dvě jídla, jedno masité, druhé ze zeleniny, jídla to obyčejná, nikoli ze vzácných a drahých věcí připravovaná. Proto nejídal ani bažantů ani koroptví ani nic podobného; v postní dny pak ani štik ani žádných vzácnějších druhů ryb, nýbrž největším dílem sledě vedou namočenou tak, že až chuť ztratila; aby ani takto pod zástěrou potřeby se ploužic liška plna nástrah, myslím rozkoš tělesná, na škodu jeho neobloudila. Podivu hodný způsob nového mučeníctví: mezi takovou hojností rozmanitých vzácných jídel, jež družině své připravovati dával, zachováváje přísný půst a pobízeje všechny s veselou tváří někdy jedva se jich dotýkal aneb



tot diuersarum epularum larga solennia, quibus familiam procurari iniungebat, se dura inedia afficiens cunctosque laeta facie exhortans, interdum solum contingens cibos vel etiam scindens pio quodam dolo se ostentabat cum aliis manducare. Cumque oculis oblata varietas ferculorum blandiretur, suauitas gustui, olfactui vapor inde consurgens, auditui prouocantium et exhortantium pluralitas, hic cuncta abiiciens quamque partitae sensualitatis illecebram castigauit, nisi interdum multitudini arguentium, et discretionis virtutem persuadentibus, etiam propriae intentioni interdum cogeretur cedere, suumque asinum lautiori pabulo procurare. Certas quoque vigilias sanctorum, praecipue diuae Mariae, ad quam singulari deuotione ferebatur, in pane et aqua vel cereuisia ieiunabat. Sed quia ex hoc colicae incommoda incurrebat, a confessoribus suis sibi iniungebatur, ut ab huiusmodi abstinentiis se temperaret. Quod si hoc facere oportebat, recompensare largis eleemosynis satagebat. Quo vero edulio magis saginaretur, facto prandio terminatoque esu ructuario propalabat. Nam mox eructabat verbum bonum, quod de lectione, quae sibi legebatur, etiam non obstante inquietae multitudinis tumultu, praelatis vel magistris vel aliis sibi assidentibus proponebat. Inde quoque suam edicens sententiam profundos conceptus angusto ore proferre non valebat; sed ex aliquibus quasi signis vix aliqui perspicacioris ingenii, vel magistri, quid intenderet, capiebant. Demum expeditis causis emergentibus, vel commissis aliis officialibus ad sibi optatae quietis cellulam arctam et breuem alacer conuolans, ibi, dum non euocaretur ad ingruentes causas, trium horarum spatio vigilanter persistebat legens, scribens, orans, gemens, ceteraque cellae officia exercebat.

**De austeritate sua et afflictionibus, quantum ad tactum. Cap. V.**

Quantum vero ad tactum paulatim assue-tae mollitiei fluxa relinquens ad durioris vitae propositum aspirabat. Nam delicatis camisiis et aliis lineis successiue relictis, quibus ab ineunte aetate usus fuerat, lecti quoque episcopalis abiecta ambitione, primum in omnibus fratribus

je lámaje a rozřezávaje nábožným jakýms podvodem stavěl se, jakoby jedl s druhými. Když pak rozmanitost předložených pokrmů lichotila zraku, libeznost chuti, vystupující vůně čichu, množství lákajících a pobízejících sluchu, ničeho se nedotékal a vše za vnadidlo smyslnosti považoval; jen někdy k domluvám mnohých, kteří enost slušnosti mu doporučovali, přinucen byl proti vlastnímu úmyslu jednati a osla svého lepší pici opatřovati. V předcházející dny svátků jistých svatých, zvláště svatě Marie, kterou přede všemi ctil, postil se nepožívaje chleba, vody neb piva. Než poněvadž z toho dostával obtíže, poručeno mu od zpovědníků, aby v takovémto zdržování se mírnil. Čeho takto musel se vzdáti, nahraditi hleděl hojnými almužnami. Aby jídlo lépe šlo k duhu, činíval po obědě nesouvislé výpovědi. Pochytilť brzy dobré slovo z toho, co mu bylo přečítáno, a nedávaje si překážeti hřmotem nepokojného množství předkládal je prelátům a mistrům nebo jiným, kteří u něho seděli. Když potom také svůj úsudek měl podat, neuměl vyjadřovati se v promyšlené souvislosti, nýbrž podle některých znamení jen málokterí důmyslnější nebo mistři chápali jeho úmysl. Vyřídív potom běžné záležitosti nebo svěřiv je druhým úředníkům uchyloval se rád do malé, úzké světničky k žádoucimu odpočinku; zde nevyrušován naléhavými záležitostmi tři hodiny trávil čtením, psaním, modlením, vzdycháním a jiným toho způsobu zaměstnáním.

**O přísnosti jeho a mrskání těla. Kapitola V.**

Co do pohodlí tělesného zanechávaje znenáhla obvyklé choulostivosti k přísnějšímu životu se připravoval. Neboť odloživ jemné košile, jakož i lněné jednu po druhé, jež od prvního mládí byl nosil, a zřeknuv se nádhery lůžka biskupského žádal ve všem býti roven bratřím ka-

se ordinis canonicorum regularium conformare cupiens, filtro et aliis exercitiis monasticis utebatur. Deinde etiam filtro abjecto, aspero tectus cilicio, scamno terga premens solum bibliam vel alium librum vel lapidem suo capiti more s. Jacob supposebat; asserens, quod si solum capucium lapidi supponerem, non possem prae molitiae obdormire. Sicque praeteritarum noctium negligentias et lascivias, quas male libera resoluta iuventus vane pernicioseque consumpserat, virilis robur rigoris compensare duritia videbatur. Porro quid intra tetrae noctis spatia ageret, soli deo et sibi peruium est. Signis tamen praecedentibus et sequentibus utcunque prodebatur. Solebat nempe angustum locum ad manendum sibi singulariter praeparare. Nam in castello Helfenburgensi <sup>1)</sup>, ubi saepissime et gratissime morabatur, oratorium adeo arcissimum procuravit, quod vix unus ad medium curvus ostium ingredi valisset. Haec sala principis, haec aula pontificis, ubi solum locus pro specie quietis, et angulus pro verberibus, et baculus seu sedes pro sustentatione corporis ad verbera habebatur. Verum in Rudnicz castro aliquid sollemnitatis videtur praesul addidisse, solum una fenestra sibi asseribus pro totius suae habitationis comodo clausa, ibique summe memoranda, inferni claustra videlicet paradisi palatia, Cartusiensium exercitia, amorisque incentiva dominicae passionis insignia sibi depingi procuravit. Lapidem vero grandem et asperum intus habuit pro nocturno, ut creditur, et sedili. Quantis vero se quotidie affecerit verberibus, certitudo non est; solum aliquantulum prodebat, quod ex ore suo dicere solebat, non valere adeo quaevis verbera ut virgarum, nam experientia exercitatos habens sensus nouerat de huiusmodi singulis certius iudicare. Flagella quoque cruenta et sonus verberum auditus a secretariis non tacebant. Dum vero capellani forte non bene misericors clementia sibi aliquod huiusmodi instrumentum furtim abstraxisset, quaerebat diligenter quasi rem multum arduam, suaeque intentioni periisse aliquid necessarium causabatur. Parum refero,

nonické řehole, i počal nositi hrubý oděv vlněný a jinými zvyky mnichův se řídit. Potom také toho zanechal, hrubou žíněnou košili oblékal, na lavici léhal, jen bibli neb jinou knihu nebo dokonce kámen po způsobu sv. Jakuba pod hlavu si dával říkávaje: „kdybych položil na kámen jen kapuci, nemohl bych usnouti pro měkkost lůžka.“ Tak zdálo se, že za minulých nocí neřesti a prostopášnosti, jichž bujně a rozpustilě mládí sobě naškodu se bylo dopustilo, síla věku mužského trpce se kála. Co činil za doby tmavé noci, jediný bůh ví a on sám; však přec z toho, co předcházelo a následovalo, vše vycházelo na jevo. Přípravovával sobě obzvláště rád úzké místo k přebývání. Na hrádku Helfenburce, kde přechasto a nejrač se zdržoval, tak malou modlitebniční zříditi si dal, že jeden člověk polo-sehnut stěží otvorem mohl vkročiti. To byla siň knížecí, to dvůr biskupský, kde se nenalezalo leda místo zdánlivého pokoje, kout na bičování a hůl nebo lavice k udržení těla při ranách. Ale na hradě Roudnici zdálo se, jakoby arcibiskup přidal něco svátečního, totiž jedno okno, jež po celý čas přebývání jeho tyčemi bylo zavřeno, tu pak vymalovati si dal pamětihodnosti, totiž pekelný žalář a nádherný příbytek ráje, živobyti mnichů kartúzských a za pobídky k lásce znaky utrpení páně. Uvnitř pak měl velký a ostrý kámen za lůžko noční, jak věřím, a za sedadlo. Jak velké rány si každého dne dával, není jisto; než poněkud vyšlo na jevo z toho, co říkával, že žádné rány tolik nebolí jako rány metel; neboť zkušenost jeho majíc vycvičené city dovedla o takovýchto jednotlivostech podati bezpečný úsudek. Také zkrvácené metly a třeskot ran slyšený od tajemníků mluvil hlasitě. Odnese-li mu kdy kaplan z nemístného slitování tajně nějaký takový nástroj, hledal jej bedlivě jako věc veledůležitou a stěžoval si, že něco potřebného se mu ztratilo. Povím něco málo, z čeho souditi se dá o větším jeho cviku. Dostal-li, jakož se stává, mimovolně noční tok, probudiv se vedle vroucího předse-vzetí čistoty jal se tělo mrskati, sedm kajících

<sup>1)</sup> Hrad tento také vůbec Hrádek (Affenburg) zvaný ležel u Oustěku u Ostrého (Neuland) v Litoměřicku a ne jak Dobrovský ve vydání svém poznamenává, v Prachensku na Netolickém někdy panství, kdež arcibiskup také byl hrad Helfenburk, který však nikdy nebyl zbožím biskupů neb arcibiskupů Pražských.

ex quo coniectura amplioris exercitii habeatur. Dum enim sibi, ut assolet, nocturnalis fluxus praeter voluntatem accidisset, euigilans ex ardenti proposito castitatis assurgit ad verbera, septem psalmos poenitentiales dicebat, continuato virgarum verberare se castigans, et unam sexagenam grossorum in eleemosynas pauperibus tribuebat. Hoc etiam anno iubilaei, anno videlicet MCCC nonagesimo cilicinis femoralibus cinctus equester sanctorum apostolorum limina visitavit. Ex quo dicebatur nodis cilicinis carnem suam grauitur attriuisse. Porro cilicinorum suorum expertus sum asperitatem: in capite ieiunii de licentia sua femorale suum cilicinum assumpsi, et vix per prandium potui tolerare; tantaque molestia urgebar, ut ne libuisset manducare. Retuli ad patrem, qui risit, abiicere praecepit, eo quod non omnia omnibus congruunt. Solus ex usu sibi iam leuissimum fatebatur. Ut etiam terram sui corporis perpurgaret, spinis sulcare dorsum non horruit, ut uberibus apta seminibus a pungentium aculeorum sentibus purgaretur. Quadam tamen cauta industria huiusmodi spinas sibi procurabat. Nam cum iter ageret, et corna haerentia spinis inspiceret, huiusmodi frutices spinosos, quasi ob gratiam fructuum sibi praecidi et tribui impetrabat, fructusque alicui ex familiaribus largiendo, spinas sibi pro nocturnali exercitio furabatur. Haec vero ita occulte in suis clausuris exercitia peragebat, ut ad nullius, nisi eo reuelante, potuisset notitiam peruenire. Nam huiusmodi spinarum, quibus saepe terebatur, afflictiones ipso reuelante cognoui, et dum sibi persuaderem, ut quasi necessario iumento suae carni parceret, si non vehementer rebellaret, respondit, quod si inter pulcherrimas mulieres volutaretur, confidens in domino, magis se rubore putaret perfundi, quam ex hoc aliqua illecebra commoueri. Verum huius rigoris exercitia, quia nocitura timebantur, cum aliter ab his cessare noluisset, a confessore suo sub comminatione suspensionis a communione sibi sunt interdicta. Et sic cessauit factus obediens ad lectulum breuem et arctum consensit iuxta consuetudinem monasticam superius memoratam.

žalmů při tom odříkávati, i dal jednu kopu grošů almužny chudým. Leta jubilejního 1390 žíněným opaskem opásán na koni jel navštívití prah svatých apoštolů; i rozedral prý tělo své žíněnými uzly velice. Drsnost žíněného oděvu jeho zkusil jsem sám; jednou v postě oblekl jsem s povolením jeho opasek žíněný, i vydržel jsem v něm jedva přes oběd; tak nevolno mi bylo, že mně ani nechutnalo jísti. Pověděl jsem to arcibiskupu; on se usmál i poručil, abych jej svlekl, že prý nehodí se všechno všem; jemu samu že návykem jest malinko nepohodlný. Aby také půdu těla svého vyčistil, nebál se trním brázditi záda svá, aby schopna k přijetí hojného semena bodavými ostny byla učiněna. Takovéto trní opatřoval si s jakous opatrnou pílí. Nebo kdykoli konaje cestu užíval dřínky viset na trní, dával si takové trnité větvičky uřezat a darovat, ovoce pak dal někomu ze své družiny, trní si uschoval k cvičení nočnímu. Těmto cvičením oddával se v uzavřeném pokojíku svém tak tajně, že nikdo se o nich nedověděl, leda by byl mu je vyjevil on sám. Nebo o mrskání těla takovýmto trním, jemuž často se podroboval, já sám dověděl jsem se od něho; a když jsem mu domlouval, aby těla svého co nezbytného břemene šetřil, ač není-li příliš bujno, odpověděl mně, že kdyby mezi nejkrásnějšími ženami se válel, spíše by studem zašel, než by mu z toho vzešlo nějaké pokušení. Než když se počali báti, že přísná tato cvičení zdraví jeho uškodí, a jinak nebylo lze odvrátiti jej od nich, zakázána jsou mu od zpovědníka jeho s výhrůžkou, že nebude připuštěn k přijímání. I nechal jich a poslechl až na krátké a těsné lůžko, na němž, jak svrchu podotčeno, po zvyku mnišském spával.

**De vigiliis ejus. Cap. VI.**

Fatigatis itaque membris anhelantibus ad quietem vix utcunque expausat, si tamen quies dici debeat, cum nec ea mollitie, nec saltem caloris necessarii alimonia refoueret. Circa festum Antonii, dum ob quaedam, quae sibi conscribi iusserat, quasi pro nouitio erudiendo, cum iam perfecti exercitii attigisset culmina, in commodo, quod placuit sibi vocare Cartusiam, quod sibi in sua turri Pragae construxerat, secretum mihi inauditi exercitii aperuit, cur fuerit reumaticus ostendendo. Interdum se enim tantis frigoribus afficiebat, quod toto corpore in lateribus paupimenti eliso, tempore hiemali, capite cum pedibus in circulum conuoluto vix flatu proprio ex ore emisso pectusculum utcunque calore fouebat, aliis omnibus membris frigori expositis, vix trium horarum spatium per longissimas noctes sibi tribuens ad quietem. Vigiliarum excubias celebraturus scribebat, dictabat hymnos, prosas, libros, exinde deuotionis materias hauriendo. Dumque reprehenderetur de scriptis suis, quasi officii sui plura negligeret, respondebat, se deuotionem habere non posse, nisi conceptus suos scripto exararet. Fertur etiam noctis tempore de castro Rudnicz in montem Ripensem frequentasse, prout a quodam clerico dicitur deprehensus, somnumque superaturus etiam in campos solitarius excurrebat. Somnus huic brevis et violentus, subreptitius tamen et discontinuatus. Unius enim noctis spatio surgebat ter quaterque ad orationis et aliorum spiritualium actuum exercitium usitatum. Interdum etiam noctis breue fuit spatium, dum collocutio spiritualis in medium veniebat.

**De eleemosynis et misericordiis suis. Cap. VII.**

Jam nunc, quomodo se in usus pauperum effudit per eleemosynarum semina, videamus. Nouerat venerabilis pater, quoniam qui parce seminat, parce et metet. Nec latuit eum, quam foecundus est ager pauperum, cito reddens donantibus fructum. Via enim coeli pauper. Unde sicut sibi durus et rigidus, ultra morem fit largissimus. Ultra facultatem etiam ante conuersionis suae initia in pauperum solatia se liberaliter effundebat. Nam quamuis debitorum

**O bdění jeho. Kapitola VI.**

Když umdlené údy po pokoji zatoužily, přál jim malinko odpočinku, ač možná-li nazvatí to odpočinkem, když ani měkkého lůžka, ba ani okráni potřebným teplem jim nedopřál. Okolo svátku sv. Antonína, když jsem byl u něho za jistou věcí, kterou si byl dal napsati jakoby pro cvičení začátečníka, kdežto ve cvičení tom byl již dokonalým mistrem, ve světnici, již oblibil si nazývatí kartuzí, kterou ve věži své v Praze si byl zařídil, ukázal mi tajné cvičiště neslýchaného způsobu i odhalil, odkud pochází jeho pakostnice. Neboť zde ob čas trávil v takové zimě, že položiv se celým tělem na podlahu za času zimního a skrčiv hlavu k nohám v kotouč jedva vlastním dechem prsa svá poněkud zahřival, všecky ostatní údy pak zanechával zimě, oddávaje se v předlouhých nocích sotva tři hodiny odpočinutí. Chtěje oslaviti vigilie psával, skládal písně a prosu nalezaje v tom zdroje nábožnosti své. Kárali-li jej pro psaní jeho, jakoby takto zanedbával mnoho úřad svůj, říkával, že nemůže býti nábožný, než napiše-li myšlenky své. Chodíval prý také v noci z hradu Roudnického na horu Říp, kde prý byl od jednoho duchovního dopaden, i vybilal samotou do polí, aby přemohl spánek. Spánek jeho byl krátký a tvrdý, přec však také plíživý a roztržitý. Neboť za jednu noc vstával třikrát a čtyřikrát k modlitbě a k vykonávání jiných skutků duchovních. Někdy bývala k tomu také i noc krátká, ano rozmlouvání duchovní padlo uprostřed.

**O almužnách a milosrdenství jeho. Kapitola VII.**

Vizmež nyní, jaké almužny udílel chudým. Věděl ctihodný otec, že kdo skrovně seje, skrovně sklízí; věděl, kterak úrodné jest pole chudých přinášející brzy ovoce dárčům. Jestli chudý cesta vedoucí do nebe. Protož jako k sobě samu byl tvrdým a přísným, v tomto případě nad obyčej stal se štědrým. Ještě před obrácením svým býval štědrý k chudým více, než síly jeho stačily. Nebo ač skoro pořád oblehán byl věřiteli, přec dlužník tento nikdy nezanechával chu-

inuolutione fere semper teneretur obnoxius, tamen nunquam occurrentem in via pauperem inconsolatum relinquebat, abundanter tribuens, cum tamen ipse non nimis abundaret. Unde sibi pergenti in via ultro pauperes et ex industria occurrebant. Pastores et miserabiles personas si aspexisset, etiam de longe misso nuntio eleemosynis solabatur. Unde ob hoc eleemosynae eius a plerisque culpabantur, ipse tamen ex hoc non minus alacer in eleemosynarum semine existebat, secretarium, camerarium ad considerandum pauperum statum et penurias trans mittebat, pluresque huius facti exploratores habuit, ut intelligens super egenum et pauperem sciret, cui de patrimonio crucifixi per eleemosynam subueniret. Nouerat enim non dominii potestatem, sed dispensationis officium exercere, non curiensium multiplicare incurias nec fouere. Intendens etiam, quomodo sacro apostolorum duodenario numero Christus, tanta celsitudo, se ad pedum abluendorum officium inclinauit; unde et ipse quoque in omnibus solemnitatum vigiliis XII pauperibus clanculo procuratis pedes abluebat. Et sicut Christus largus in munere se tradidit in cibum, ipsius etiam sceleratissimi inde non abhorrens consortium; sic et hic quorum pedes abluebat, eos largius procurabat unicuique per XII grossos largiendo. Duos tamen incultiores et habitu et in vulneribus scabieque viliores pro mensa sua secum comesturos reseruabat, eorumque lotis vulneribus et osculatis abundantius reficiebat solus solius panis edulio sustentatus. Unde undique eum turba inopum quasi patronum pauperum sequebatur. Nam in anno domini MCCCXC dum propter indulgentias anni iubilai sanctorum apostolorum limina visitasset, et ibi aliquantam moram exegisset, multitudo pauperum, terens hospitium suum prae caeteris praelatis, sui hospitii index fuit; dumque sibi eleemosyna danda non occurreret, mendicabat, et ne pauper inconsolatus remaneret, ipse non erubuit mendicare. Duodecim quoque pauperes, clericos sex et sex laicos, ordinauit in Rudnicz nutriri praeter alios, quos in suis expensis per diuersa loca ex misericordia refouebat. Etiam certos studentes in suis sumptibus sustentabat, dicebatque metrum illud frequenter: non elois bursam minuit, nec missa diaetam.

dého, kterého potkal, bez potěchy uděluje každému hojně, ačkoli sám příliš neoplýval. Proto kudykoli šel, nadbíhali mu chudí mimoděk a naschval. Spatřil-li pastuchy a bídáky, třeba z daleka vysílal k nim posly s almužnou. Ačkoli pro toto udílení almužen od přemnohých kárán býval, přec proto neochaboval v horlivosti rozsévání almužen; i vysílal tajemníka a komorníka zpytovat stav a potřeby chudých. Za tímže účelem vydržoval ještě více lidí, aby vypátral, komu z nuzných a chudých z dědictví ukřižovaného měl by uděliti podpory almužnou. Neuměl ukázovati moc svého panství, ale uměl vykonávati povinnost shovívání; pohodlí dvořanů nezvětšoval ani jim nepřál. Pamětliv, kterak Kristus, taková velebnost, dvanácti apoštolům nohy myl, o všech vigiliích svátků dvanácti chudým tajně zvaným sám nohy mýval. A jako Kristus štědrým se prokázal v udílení jídla, nehroziv se večeřeti ani s nejnešlechetnějším, tak i on ty, kterým byl nohy umyl, štědřeji obdaroval dáda jim po 12 groších. Dva pak, kteří byli sprostější a oděv měli špatnější a tělo plno ran a strupů, ponechával, aby s nim jedli při stole, a vymyv jim rány a dav políbení hojněji je nasýtil, sám pak nejedl než chleba. Proto chodil všady za ním zástup chudých jako za svým ochrancem. Leta páně 1390 když pro odpustky jubilejního roku navštívil prah apoštolů a v Římě po nějaký čas přebýval, množství chudých navštěvujíc obydlí jeho častěji než ostatních prelátů dobrým bylo ukazatelem jeho obydlí; neměl-li právě, co by dal almužnou, žebřal sám, i nestyděl se za to, jen aby chudý nezůstal bez útěchy. Také na Roudnici dával živiti dvanáct chudých, šest duchovních a šest lidí světských, mimo jiné, jimž na různých místech na útraty své milosrdenství prokazoval. Také jistě studenty na své útraty vydržoval, i říkával často známý verš: „Non elois bursam minuit, nec missa diaetam.“ Přemnoho nádob stříbrných,

Vasa quoque plurima argentea, quibus ad ministerium mensae utebatur, vendidit, et in usus pauperum erogavit. Et dum sibi solum cochlear superesset argenteum, in vas proiecit, quo prae-benda colligitur, mandans, ne quis praesumat excipere, sed illius esset pauperis, cui fortuito obuenisset. Pecunias quoque, quas in vestium cultum prius expendere consueverat, grosso pro se et vili assumpto habitu, in pauperum vestienda corpora impendebat. Stamina enim panni pro pauperibus ad praecipuas festiuitates, praecipue dominicae resurrectionis, interdum viginti distribuere procurabat. Eodem quoque tempore paschali interdum ad sexaginta sexagenas expendi iubebat; cupiens, ut nullus pauperum in tanta multitudine Pragensis ciuitatis inconsolatus linqueretur; sed cuilibet occurrenti per grossum tribui ordinabat. Hospitale <sup>1)</sup> quoque circa pontem Pragensem visitabat, singulis infirmis lustratis et consolatis pro unoquoque grossum tribuere thesaurario iniungebat. Omnium quoque deuotorum fuit refugium singulare, non aspernatus habitus squalorem, nec crinium incultam caesariem, nec rusticam moris grossitiem; quos spirituales et deuotos prospiciebat, assidui colloqui, et mensae socios faciebat, multoque gratiosorem se talibus exhibebat, quam his, quos exterior cultus venustabat. Imo ab illis se, ubi poterat, libentissime abstrahabat, istis inhaesurus. Grauis ei erat clientelae tumultuosa pluralitas, quam si declinare non poterat, saecularibus proposito aliquo solatio exteriori ipse ad interiora se colligens nitebatur in turba dei memoriam retinere. Tempore quoque ieiunii hospitalium et religionis mendicantium et aliorum pauperum solabatur inopiam multitudine halecum distributa, et ut ad ieiunandum alacriores redderet, et sumptu dato quasi in omnibus ieiunaret. Erga animalia etiam muta visceribus misericordiae affluebat. Nam dum caperentur lepusculi et auiculae, eos sibi praesentari iubens, abire liberos permittebat. Ad eum enim pergentem in curru auicula quaedam nisum fugiens, quasi ad tutorem suae vitae conuolauit. Etiam dum in Helfenburg moram ageret, quaedam auicula eo prandente de nemore aduolans, per prandium sibi assistebat,

jejichž užíváno při stole, prodal na potřeby chudých; a jedinou lžici stříbrnou, která mu zbyla, hodil do nádoby, v níž se shromažďovalo, co mělo býti uděleno chudým, i poručil, aby se nikdo neopovážil ji vzíti, nýbrž aby připadla tomu chudému, který by náhodou přišel. Peníze, jež byl zvykl vydávati prvé na svůj oděv, vydával na ošacení chudých nose sám šat hrubý a laciný. Stavů sukna na znamenitější svátky, zvláště na vzkříšení páně, rozdělití dal chudým někdy dvacet. V týž čas velkonoční rozdál někdy až 60 kop (grošů) chtěje, aby žádný chudý v tak velkém množství obyvatelů Pražských nezůstal bez útěchy; každému, koho potkal, udělití dal groš. Navštěvoval špitál u Pražského mostu, každého nemocného prohledl a potěšil, a všem skrze pokladníka dáti kázal po groši. Všechnábožných byl obzvláštním útočištěm nepohrdaje špinavým šatem jejich ani neučesanými vlasy ani sprostými mravy; s osobami duchovními a nábožnými stále rozmlouval a k stolu svému je brával, i měl se k nim mnohem přívětivěji než k těm, které zdobila zevnější úprava; ba těchto stranil se, jak mohl, a s oněmi se zabýval. Obtížno mu bylo hlučné množství družiny, i nemohl-li se jí zbaviti, udělav lidem světským nějakou radost vnější sám vnitřnímu se oddával rozjímání a ve víru světa snažil se pamatovati na boha. Času postního uděloval žebravým špitálníkům a řeholníkům a jiným chudým množství ryb, aby bedlivost jejich v postu zvětšil a dav jim jisti takřka se všemi se postil sám. Také k němě tváři byl milosrdným. Nebo byli-li chyceni mladí zajíci a ptáci, dal si je přinesti a propustil je na svobodu. Když jednou jel na voze, přiletěl k němu ptáček uletší z hnízda jakoby k ochranci svého života. Také když býval na Helfenburku, přilétal k němu snídajícímu ptáček z háje, zůstával u něho po celé snídání poska-

<sup>1)</sup> Klášter Křižovníkův s červenou hvězdou.

nunc per mensam saliens, et nunc insidens coronae capitis, nunc manibus, gratum spectaculum exhibebat. Et post prandium accepta benedictione ad nemora reuolabat.

#### De indulgentiis per eum datis. Cap. VIII.

In his quoque, quae de laboribus Christi Iesu et sanctorum meritis sunt acquisita, per indulgentias secundum facultatem suae auctoritatis largissimus existebat. Dicebatque frequentius: non debet esse parvus dispensator, ubi largus est dominus. Sicque velut vidua mutuatis vasis a vicinis ex superabundanti merito sanctorum oleum misericordiae non desitum liberaliter transfundebat. Praeter enim partiales largitiones locorum seu personarum dedit omnibus flectentibus ad auditionem mellifluorum nominum Iesu et Mariae in diuinis officiis omnibus omnium horarum XL dierum indulgentiam perpetuo duraturam. Item de qualibet horarum per octavam in die visitationis XL dies. Item de Magnificat cantico ipsius virginis XL dies. Item apponentibus vel appONENTI collectam in missa de beata virgine Maria totidem. Item flectentibus et orantibus ante reseruatorium dominici corporis, seu ad sonum campanellae, dum in missa eleuatur, vel ad infirmum deportatur, et dicentibus dominicam orationem XL dies. Item instituit in die XI millium virginum<sup>1)</sup> in sua dioecesi pulsari mane ad Ave Maria anno domini MCCCLXXX, XL dierum indulgentiam largiendo.

#### De orationis studio secundum triplicem eius statum. Cap. IX.

Quia vero oratio animae sanctae est praesidium, angelorum solatium, daemonum supplicium, deo gratum obsequium; secundum eius gradum triplicem se circa eam studuit exercere. Nam primo se sibi reddere, et se in se colligere satagens vocali inhaesit orationis studio, et devotos libellos sanctorum patrum legebat; et praecipue beatissimi Augustini poenitentiales septem psalmos libentissime ruminabat. Psalteria quoque quam plurima quam saepius repetebat. Huiusmodi vero psalmodia cum assiduitate minus sapuisset, falsa tribulationis condiri saepius

kuje brzy po stole, brzy na hlavu, brzy na ruce mu sedaje a příjemnou zábavu mu poskytuje; po snídání přijav požehnání odletával do lesa.

#### O odpustcích od něho udělených. Kapitola VIII.

Také v udílení toho, co smrti Krista Ježíše a zásluhami svatých získáno jest, skrze odpustky vedle moci důstojenství svého byl velmi štědrý. I říkával často: když pán jest štědrý, nesmi býti skoupý správce. Jako vdova ona dlužie se nádoby od sousedů, tak hojně přelával on z přetékající nádoby zásluh svatých nehynoucí olej milosrdenství. Kromě štědrého podělení jednotlivých míst neb osob udělil všem, kteří zaslechnuvše při všech jakýchkoli službách božích sladká jména Ježíš a Maria pokleknou, čtyřicetidenní odpustky na věky. Dále na každou hodinku v oktávě navštívení panny Marie 40 dní. Dále na píseň panny Marie „Magnificat“ 40 dní. Dále tolik-též všem, kteří přispějí na sbírku při mši k blahoslavené panně Marii. Dále 40 dní všem, kteří pokleknou a se pomodlí před schránkou těla páně, neb uslyševše zvonek buď na mši při pozdvihování, neb kdy nešeno bývá k nemocnému, pomodlí se modlitbu páně. Dále ustanovil, aby na den 10 tisíc panen v diecési jeho zvoněno bylo ráno k Zdravas Maria leta páně 1380, i udělil na to odpustky čtyřicetidenní.

#### O horlivých modlitbách jeho vedle trojího způsobu. Kapitola IX.

Poněvadž modlitba jest svaté duše ochrana, anjelů útěcha, ďáblů potrestání, bohu libé poslušenství, vedle trojího způsobu jejího se ji oddával. Napřed hledě sobě samu se navrátiti a v sobě samu se sbíratí horlivě trval při modlitbě hlasitě a čítal nábožné spisy otců svatých; nejraději odříkával sedm kajících žalmů blahoslaveného Augustina. Žaltářů přemnoho přecho často opakovával. Když neustálým opakováním takovéto odzpěvování žalmů se mu znechutilo, často si přál, aby hořkostí zármutku učiněny mu byly chutnější. Říkal: „již mi nechutnají

<sup>1)</sup> 21. října.



exoptabat. Solebat enim dicere: iam mihi psalmi minus sapiunt, confido, quod eos mihi tribulatione dominus dulcorabit, addebatque: o! quam suaue sapit tribulatis dicere: saluum me fac deus etc., exaudi, quoniam benigna est misericordia tua etc. In tantum enim assiduus erat ad orandum, ut nullus secularis capellanus ad secum orandum sufficeret. Unde suffragia monachorum et religiosorum mendicabat, quaerens semper aliquem religiosum habere capellanium, cum quo in itinere et in curru, quocunque pergeret frequentius psalteria ruminaret. Unde saepius in itinere a Rudnicz usque Pragam supra omnes horas canonicas et cursum de dominica et de passione, quem venerabilis Bonaventura fertur edidisse, integrum psalterium perorabat. Confessione sacrabili etiam omni vespere peracta, cum tumultenta insania multorum se incauta resoluit laetitia, septem poenitentialium psalmorum decursu, relicto capellano, exemplo Iesu Christi in agonia sanguinem sudantis in orationibus pernoctabat.

#### De secundo modo orationis. Cap. X.

Verum per successum temporis orationis secundum modum attingebat, quasi ab exteriori atrio et a pecorinis pellibus atrium interius ingrediens, ut pro formatis orationibus solus sciret formare orationes, rationes rerum, colloquia deuotorum, eloquia doctorum perquirens, sicut apis in alvearium cordis rationum irrefragabilium veritates congerebat. Unde pro psalteriis, quae olim ruminabat, aliquo psalmigraphi versu iniecto cuiuslibet litterati in sua praesentia existentis sententiam exquirebat. Unde factum est, ut apparet ex suis scriptis, bibliae non parvam notitiam sine multorum lectione librorum acquisiuit, ut sciret de thesauro cordis noua et vetera allegare. In letaniis et processionibus deuotus aderat. In stationibus ad terram genuculabat, interdum et in luto. Pro deuotionis suae exercitio capellanos procurauit, qui certas horas et missam certam quotidie decantarent. Non obstante hoc in praecipuis festiuitatibus, cum ob emergentes causas in sede sua Pragensi interesse non valebat; tamen alibi circa collegiatis ecclesias diuina peragebat, praecipue tamen in monasterio Rudnicensi. Saepe decurrens

žalmy, důvěru mám v pána, že mi je zármutkem osladí;“ a přidával: „o jak příjemně chutná zarmouceným zvolati: spasiž mne, bože a t. d., vyslyš mne, poněvadž dobrotivo jest milosrdenství tvé a t. d.“ V modlení byl tak bedliv, že žádný světský kaplan nepostačil se s ním modlití. Proto hledal pomoc u mnichů a řeholníků žádaje vždy nějakého řeholníka míti za kaplana, s nímž by mohl, kamkoli by šel neb se vezl, častěji odříkávati žalmy. Tak pomodlil se často na cestě z Roudnice do Prahy všechny hodinky a tak zvaný Cursus de dominica et de passione, od ctihodného Bonaventury prý vydaný, tudíž celý žaltář. Vykonav také zpověď každého večera, když nerozumné množství hluchie nerozvážnou radostí rozplývalo, a propustiv po skončení sedmi žalmů kajících svého kaplana za příkladem Ježíše Krista, jenž v úzkosti krvi se potil, na modlitbách setrval po celou noc.

#### O druhém způsobu modlitby. Kapitola X.

Postupem času dospěl k druhému způsobu modlitby, a vkročil jakoby ze síně vnější do síně vnitřní, a aby na místě hotových modliteb sám se naučil modlitby skládati, pátraje po příčinách věcí, hledaje rozmluvy nábožných a výroky učených jako včela do oulu srdce svého pravdy nezvratné snášel. Proto na místě žaltáře, který druhdy odříkával, prohodiv nějaký verš žalmisty tážával se kteréhokoli muže učeného, jenž právě u něho byl, co o něm smýšlí. Tak stalo se, jak ze spisů jeho se jeví, že nemalou znalost bible si osvojil, aniž by byl mnoho knih přečetl, a že uměl z pokladu srdce svého staré a nové uváděti. Litanií a průvodů nábožně se účastnil; při zastaveních na zemi poklekl, někdy i do bláta. Pro zvýšení nábožnosti své ustanovil kaplany, kteří měli jisté hodinky a jistou mši každého dne zpívati. Nevadilo mu o větších svátcích, nemohl-li za nastalými příčinami býti v Praze, sídle svém; přec vykonával služby boží v kollegiatních chrámech jinde, zvláště v klášteře Roudnickém. Často sběhl sám s hradu na mši blahoslavené panny a k ranním hodinkám dotčeného kláštera, někdy zpíval s bratřími a účastnil



solus de castro ad missam b. virginis et matutinas monasterii memorati, interdum cum fratribus concinebat et lectiones legebat, sanctae meditationis et contemplationis ex concentu psalmorum et hymnorum incitamenta hauriebat. Post matutinas modicum somni capiens in strato suo nobili, assere tantummodo reclinatus. Contigit quoque quadam vice, ut per incuriam ministri asser, qui sibi pro quiete positus fuerat, haberet incussum clauum ferreum acutum: accepit pro grato, nec quaerimoniam mens boni conscia proponens, quousque visum fuit per alios et notatum.

**De tertio modo orandi et contemplatione eius, et raptu deuotionis eius. Cap. XI.**

Sed quia omnis homo mendax, relictis hic pontifex turba hominum, sicut asino et pueris derelictis Abraham Isaac suum immolaturus, et quasi Moyses in interiora deserti inuitans gregem, immo pontifex more pontificis legalis, solus ingreditur in sancta non sine sanguine proprio in priori tabernaculo effuso, ut praemisum est. Porro quid egerit interiora velaminis ingressus, immo quomodo sursum actus sit, iam totum diuinum est, soli deo peruium est, scrutari est impossibile nec effari. Tamen utcunque internae dulcedinis affectus sequentia signa, suspiria, crebrique gemitus, sed et raptus in dominum, etiamsi tacere libuisset, suae deuotionis arcana minime reticebant. In castro Rudnicz in stubella, quam sibi pro solitaria vita aspernatus tumultum praeparauerat, post prandium inter colloquia diuina in die Conceptionis sanctae Mariae, magistro Matthaeo de Cracouia<sup>1)</sup> et me praesentibus, subito rapi incipiens, licentiam praebens vale dixit dicens: ite ad deum. Magistro Matthaeo abscedente remansi cum eo solus, et vidi eum mirabiliter rapi in spiritu. Qui ad se rediens meque conspiciens rubore perfusus mox quasi de scandalo veniam petens iussit, ne cui eo viuente reuelarem. Pluries quoque quam maxime infra diuina officia in excessum spiritus agebatur.

se čítání a z prozpěvování žalmů a hymnů pobídky k přemýšlení a rozjímání čerpal. Po ranních hodinkách maličko pospal na vzácném loži svém, na pouhém trámu. I stalo se jednou, že nepozorností sluhy v trámě za lůžko mu určeném nalezal se zaražen ostrý železný hřeb: biskup byl spokojen, ani si nepostěžoval, až jiní to uzřeli a pokárali.

**O třetím způsobu modlitby, o rozjímání jeho, o vytržení jeho skrze nábožnost. Kapitola XI.**

Než poněvadž všechno lidské jest pouhý klam, arcibiskup zanechav hluk světa, tak jako Abraham osla a sluhy své zanechal chtěje obětovati syna svého Isáka, a jako Mojžíš na odlehlejší místo poušti od stáda svého se odebral, tak arcibiskup po zvyku nejvyššího kněze starého zákona sám vkročil do svatyně proliv v předsíni vlastní krev, jak svrchu pověděno. Co činil vešed za oponu uvnitř, kterak povznesen byl, vesměs jest dílo boží, samu bohu známo, i není možná toho vypátrati ani vypověděti. Než přec o vnitřní blaženosti jeho následující známky, vzdychání, časté sténání svědčily; vytržení jeho k pánu, bylo-li by se jemu zalíbilo mlčeti, tajemné stránky nábožnosti jeho neutažily. Na hradě Roudnici ve světničce, kterou si byl pro samotářský život pohrdaje hlukem zařídil, po obědě mezi nábožnou rozmluvou v den početi sv. Marie, u mé a mistra Matouše z Krakova přítomnosti, náhle přišel u vytržení, i propustiv nás rozloučil se s námi řka: „Jděte s bohem.“ Mistr Matouš odešel, já pak zůstal s ním sám i viděl jsem, kterak podivně duch jeho přišel u vytržení. Přišed k sobě a uzřev mne začervenal se, ihned, jakoby mně byl pohoršení dal, za odpuštění mne prosil i rozkazoval, abych nikomu toho nezjevil, pokud bude živ. Ostatně přišel vícekrát u vytržení, nejčastěji mezi službami božími.

<sup>1)</sup> Mistr Matěj z Krakova byl z přednějších bohoslovců XIV věku, který i více spisů obsahu náboženského složil. Srovnej o tom Balbínův spis: *Bohemia docta* II, 284 a III, 106. Jmenovitě buďtež podotknuty: *Dialogus de sumptione corporis Christi*; *Dialogus de crebra celebratione. Rationale divinorum operum*; *Dialogus patris et filii*; *Dialogus de corpore Christi*; *De confessione et choreis*; *Dialogus de communione*. V seznamu děkanů universitních děje se o něm zmínka r. 1367, 1377, 1380.

**De frequentatione sacramenti eucharistiae, eius efficacia salutari. Cap. XII.**

Nec immerito in diuinis officiis et in diuina transformabatur, quia eucharistiae inaestimabile sacramentum est omnis gratiae contentum, gratis datum a patre gratiarum gratissimo gratificandis filiis adoptionis, gratiam cumulans supra gratiam ipsum fontem et auctorem continens gratiarum. Ad hoc igitur venerabile sacramentum cito post conuersionis initia, tanto deuotionis ferebatur affectu, ut nullo modo praetermitteret, quin aut solus diuina perageret, aut communicaret, percipiens eucharistiae sacramentum de manu coram se presbyteri celebrantis. In ipsa quoque sacrae communionis hora saepe per excessum rapiebatur, et prae stupore mentis circa altare diutius persistebat. Saepe post alta suspiria in clamorem erumpebat, et interdum ab altari recedere non poterat ad sacrificium sacras vestes depositurus; sed in Rudnicz monasterio retro altare vix deduci poterat, coelesti sagina delibutus, memoriam dulcedinis Christi corporis ructuando. In festo etiam ipsius eucharistiae diuinae in memorato monasterio Rudnicz in vesperis, in quo ipsum sacrosanctum sacramentum dominici corporis expositum stabat, thurificaturus in pontificalibus accessit, et magno ardore accensus thurificationem non potuit nec vesperras perficere, sed praepositum monasterii oportuit terminare. Unde ob hoc iam publice diuina peragere formidabat; sed dum eum celebrare oportebat, capellano suo iniunxit, ut si eum in excessu suo moram trahere contingeret, quasi a somno dulcissimae quietis eum per tractum libere excitaret. Et quamuis huius sacramenti dulcedinem nemo nouit, nisi qui hanc accipit; quantum praesentia affecerit huius sacramenti, absentia et carentia declarabat. Nam cum confessoris seueritas ob euentum nocturnalem sibi abstinentiam a sacramento iniungeret; obtemperabat quidem, sed totus deiectus vix illius diei terminum poterat praestolari, et se quasi poenis purgatorii affici asserebat. Nec mirum, si huius sacratissimae communionis eminentia diligentius perpendatur. In eo enim fonti omnium gratiarum Iesu Christo, angelorum gloriae, sanctorum copiae, passionibus et meritis

**O častém přijímání svátosti oltářní a toho spásitelných účincích. Kapitola XII.**

Nikoli bez prospěchu býval při službách božích v božství pohroužen, jelikož neocenitelná svátost oltářní jest obsahem vši milosti, darmo dána od nejmilostivějšího otce milosti za útěchu synům za vlastní přijatým, hromadíc milost na milost a obsahující zdroj a původce všech milostí. K této tedy velebné svátosti hned po svém obrácení s takovou nábožností se měl, že nikterak neopomíjel buď sám služby boží vykonávati neb přijímati svátost oltářní z ruky kněze služby boží vykonávajícího. Při tomto svatém přijímání často býval u vytržení a déle dlíval zaražen před oltářem. Často hluboko vzdychnuv do křiku se dal, a někdy nemohl ani od oltáře odejiti do sakristie, aby svlekl posvátný oděv; v Roudnickém klášteře stěží odveden byl za oltář, maje nasycen chlebem nebeským na paměti sladkost těla Kristova. V den těla božího ve zmíněném klášteře Roudnickém při nešporách, ana tato nejsvětější svátost těla páně vystavena byla, předstoupil v rouše biskupském, aby kadidlo zapálil, ale velkou vroucností rozžat nemohl obřad vykonati ani nešpory ukončiti, nýbrž musil to učiniti probošt kláštera. Proto již bál se konati veřejně služby boží; i musil-li tak, poroučel kaplanu svému, prodlíval-li by kdy jsa u vytržení, aby jej jakoby z nejpříjemnějšího spánku škubnutím vzbudil. Ačkoli sladkost svátosti této každý dobře zná, kdo ji přijímá, kterak potěšen byl jí, nejlépe dokazoval, kdy bylo mu jí postrádati. Neboť když přísný zpovědník pro poklesk noční mu poručil, aby se svátosti této zdržel, poslechl sice, ale celý skormoucen sotva mohl dočkati konce toho dne, i říkával, že mu jest, jakoby byl v mukách očistcových. To nebudiž nám divno, uvažíme-li pilněji výbornost tohoto nejsvětějšího přijímání. Neboť přijímající stává se účastným zdroje všech milostí, Ježíše Krista, slávy anjelů, zástupu svatých, utrpení a zásluh církve a splývá s ní v jedno. Protož vzdychaje toužebnou dychtivostí rychle na cestě zpovědi a jiných přípravných obřadů pokračoval, aby došel sladkého spojení se svým miláčkem ve svátosti; i trávil s ním sladké chvíle žádným

ecclesiae participat communicans et unitur. Unde anhelis suspiriis famescens, festinus in processu confessionis et aliarum ceremonialium praeparationum procedebat, ut sui dilecti suauissima praesentia in sacramento potiretur; dulcesque moras nectens cum eodem, nullis negotiis ante officium patiebatur se implicari, sed continuans sua vota usque horam prandii, quam frequenter etiam non ieiunaturus usque meridiem protrahabat. Saepe familiam suam, praecipue dum solitariam ageret vitam in castro Helfenburg, iubebat prandere, ut ipse ieiunus a cibo corporali, angelorum et suum spiritualem cibum liberius ruminaret. Quid ad hoc carnis voluptatibus dediti, et quasi luto pharaonis occupati, ructantes cepas Aegypticae seruitutis dicturi sunt? qui tanti beneficii immemores, et huius communionis expertes, quibuscunque negotiis, immo trusis et iocis dediti, aut frequentare negligunt, aut alios irrident, vel percipientes hoc praecipuum et singulare donum ab eius memoria resiliunt salutari; qui nec deo deferunt honorem, qui in hoc sacramento singulariter honoratur et placatur, nec ecclesiae sanctae necessitates perpendunt, quae in senectam et senium iam vergens hoc sacramento quasi baculo et pabulo sustentatur; nec officii sui et ordinis recolunt insignia, dum in perceptis officiis minime se exercent. Addo et hoc, quod cum peccata populi commendant, et multiplicium consumant praebendarum oblagia ex sudoribus et laboribus Iesu Christi, quibus plurimorum deo seruiantium sustentaretur copia, animarumque curam habentes minimam sollicitudinem de his gerentes, nec saltem huius oblatione hostiae iis satagunt subuenire. Etiam reuerendus pater sanitatem corporis ex vi sacramenti saepius experimentaliter percipiebat. Nam anno domini 1390 post gratiam iubilaei a Romana rediens curia grauiter infirmatus, ut ipse mihi retulit, dolorem dissolutionis corporis et animae persensit, et nullum dolorem huic dolori comparari professus est, nec aliquo signo exteriori posse aliquatenus declarari. Nam quamuis mori haberet in desiderio, postquam mortis persensit cruciatum, mori timuit, et horripilare se ex sola huius memoria asserebat. Dum ergo in manibus fratris sui domini Pauli Pragae decumbens circa s. Apollinarem quasi moreretur,

zaměstnáním nedával se před službou boží vytrhovati, nýbrž trvaje na modlitbách až do snídání velmi často bez jídla prodlel až do polodne. Často družinu svou, zvláště zůstáváje o samotě na hradě Helfenburku, nechával snídat, aby sám zdržuje se potrawy tělesné andělů a svou potravu duchovní volněji požil. Co tomu řeknou oddani rozkošem tělesným a vězíci takřka v bahně faraonově, kteří jedí bídnou potravu otroctví Egyptského? kteří nepamětlivi tak velkého dobrodini a neznajíce důležitosti přijímání tohoto jakémukoli zaměstnání, ba dokonce darebnostem a žertům se oddávají, buď ani k němu nechodí, neb jiným proto se posmívají, neb přijímajíce tento obzvláštní a znamenitý dar spasitelné zpomínky naň se vzdávají; kteří ani nedávají čest bohu, jenž ve svátosti této obzvláště ctěn a usmířen bývá, ani, čeho potřeba, církvi svaté, jež stárnouc již svátosti této užívá za podporu a potravu svou; ani oznaků povolání a řádu svého necti nečiníce zadost přijaté povinnosti. K tomu ještě hříchy lidu odporučíje, dávky pohřební mnohonásobných prebend z potu a namáhání Ježíše Krista pojídajíce, jimiž přemnoho služebníků božích mohlo by vydržováno býti, ale o svěřené duše se nestarajíce ani podáváním hostie jim nehledí pomáhati. Také uzdravení tělesného ctihodný otec působením této svátosti častěji skutečně došel. Navráťiv se roku 1390 po milostivém letě z Říma těžce nemocen, jak sám mi pověděl, bolestnou ochablost těla i duše pocítil, i přiznal se, že žádnou bolest nelze přirovnati bolesti této ani nikterak ji vypověděti. Neboť ač si přál umříti, přec pocítiv muka smrti umříti se bál, i pravil, že pomyslí-li jen na to, hrůzou vlasy mu vstávaly. Když tedy ležel v náručí bratra svého pana Pavla v Praze v okolí sv. Apolináře, jakoby již měl umříti, a nábožně svaté přijímání očekával, kněz pak jmenem Petr příjmením Prus pro pláč obřad pomalu vykonával, sotva dočkati se mohl; ale jakmile přijal spasitelný chleb těla páně, ihned požil náležitého léku uzdravení tělesného; čehož ostatně zkusil vícekrát. Také při rozličných záležitostech zkusil síly velebné svátosti. Nebo když mu hrozila smrt a ohlášeno nepřátelství, vždy děkuje bohu za přísluhy kaplana svého sloužíval mši k blaho-

et communionem sacram deuotissime praestolaretur, et presbyter nomine Petrus dictus Pruss lachrymis insisteret moram in officio faciens, vix expectare valuit, moxque, ut salutarem hostiam dominici corporis percepit, etiam simul sanitatis corporeae antidotum reportauit, quod etiam pluries est expertus. Etiam in diuersis negotiis venerabilis sacramenti virtutem experiebatur. Nam cum sibi minae mortis intentabantur, et diffidebatur, gratias semper agens deo adorante cappellano missam legit de beata virgine Maria, et eo officiante negotia sua finem pacificum sunt sortita. Certo etiam numero, spatio temporis orationibus sanctis insistens, quasi pretioso aromate et quasi florum amoenitate mentis suae habitaculum respergebat, ut ingressus dilectus iocundius repausaret. Nec leuiter auertebatur a redolentia charitatis et memoria tanti doni. Quod si aliquo casu orationibus non completis minus studiose dilecto Iesu Christo inhaesisset, quasi tergum ei praebens, ultionem sibi non defuisse protinus fatebatur. Nam dum non completo sibi consueto orationum sacrificio post communionem venerabilis sacramenti semel Perusii quemdam venientem tyrannum curiosius prospectaret; post modicum eundem suarum rerum inuasorem habuit, cuius aduentu vel modice per aspectum voluit oblectari. Nam cum de illa ciuitate recederet, per eundem fuit cum suis comitibus spoliatus. Item in castro Helfenburg post resignationem sui officii, dum ob aduentum magistri Henrici <sup>1)</sup> s. theologiae professoris, de ordine Praedicatorum viri bene religiosi, incompleto orationum numero foras exire gestiret, casum grandem fecit de ponte a turri noua, quam extruxerat; mediusque pendens deo opitulante resiliit, lignis per cubitosque se retinens a casu praefato est praeseruatus, ne praeceps ruens fractis ceruicibus crepuisset.

#### De humilitate sua. Cap. XIII.

Restat de habitibus aliquarum virtutum dicere, prout in eo extrinsece elucebant. Et primo de fundamento aliarum, videlicet de humilitate, quam magister virtutum Christus dominus verbo

slavené panně Marii; i končivaly se takto záležitosti jeho mírně. V jistý čas prodlívaje v nábožných modlitbách takřka vzácnou libovůní a libezným kvítím příbytek duše své naplňoval, aby milý přichozí příjemněji byl překvapen. I neodvracel se lehko od vůně lásky a upomínky tak velkého daru. Lnul-li kdy náhodou nevykonav modliteb méně bedlivě k milovanému Ježíši Kristu, odvracuje se takřka od něho, říkával, že ihned přicházel na něho trest. Nebo když jednou nevykonav po přijímání obvyklé modlitby v Perusiu jistého přicházejícího pána bedlivě pozoroval, po krátkém čase majetek mu odňal týž pán, na něhož jen krátkým podíváním chtěl se pobaviti. Jda totiž z onoho města oloupen jest od něho s průvodčími svými. Dále na hradě Helfenburku po odevzdání úřadu, když za příčinou přichodu mistra Jindřicha, professora sv. bohosloví, člena řádu kazatelského, muže velmi nábožného, nedokončiv modlitby ven vyjítí chtěl, upadl těžce s mostu od nové věže, kterou byl dal vystavěti; a vise již s polovice dolů s pomocí boží skočil nazpět zachytiv se dřev u zábradlí; takto zachráněn jest, že po hlavě nespádl dolů a nezlámal vazů.

#### O jeho pokoře. Kapitola XIII.

Zbývá promluvití o některých cnostech, pokud zevně na něm se stkvěly; a prvé o základu všech jiných, totiž o pokoře, již mistr cností Kristus pán slovem i příkladem svým

<sup>1)</sup> Dobrovský má za to, že mistr Jindřich, o němž se tu zmínka děje, jest táž osoba, o které jedná Balbin ve spise svém: *Bohemia docta* II, 173.

suo docere dignatus est et exemplo. Hic enim erga deum nitebat humilitate singulari; nec enim tantarum gratiarum abundantia repletur, nisi apud deum solida humilitatis fundamenta habuisset. Se enim nihili et homellum nominabat, sibi in se vilescens, quantumcunque proficeret et aliis mirabilis appareret, se semper in seruitio dei deficere causabatur; quae est sanctorum virtus singularis se in profectu deficere et circa perfectionem agnoscere imperfectos. Et quia humiliatio ad humilitatem ordinatur, sicut lectio ad scientiam, studebat hic etiam reuerendus pater humiliationi extrinsecae, ut quantum se humiliauerit coram hominibus, difficile sit enarrare. Inter religiosos enim veniens se frequenter in terra locauit. Interdum seruiens mensis, cum extremis familiare colloquium habuit, nullumque sibi seruitium patiebatur a presbyteris exhiberi. Unde quocunque declinabat, suae humilitatis gestu et habitu etiam religiosorum exercitata studia in admirationem concitabat. Clanculo quoque accersito fratre, cuius monitis se sperabat proficere, formam discipuli assumens, eum in excellentiori loco sedere iubebat, seque locans humiliter in subsellio rusticano intentissima aure quasi ad pedes domini Iesu aedificationis eloquia expetebat. Confessori vero in tantum se subdiderat, ut auctoritatem super se concederet, ut si eum in aliquo leui facto pontifici non congruo notaret, etiam coram cunctis per pilos trahere minime formidaret. Ab obtreptantibus quoque capellanis veniam postulabat. Dum etiam is super, cum quo familiaria colloquia habere consueuerat, ab eo recessurus flecteret se, prostravit ipse pater se coram indigno famulo; nec surrexit, nisi memoratum fratrem ante surgere oporteret. Quantum vero ad habitum exteriorem, se humiliter gerebat, ut durante feruore poenitentiae tunica grossa de rudi griseo et communi panno contentus fuerit, subducta grosso pellicio, quo et cilicium tegeret, et ad orationum prostrationes habilis redderetur. Unde ex frequentia et consuetudine orandi in cubitis tunica frequenter foraminosa exstitit et attrita. Praecisura quoque panni pro cingulo utebatur, nec expetebat tapetia tincta coloribus, ne praetiosae vestis fucata fila puluerulentia se intingerent, sed ubiuis locorum, quoniam domini

učiti ráčil. Stkvělf se obzvláštní pokorou k bohu; i nebyl by ani hojnosti tak velkých milostí oplýval, neměl-li by byl pevných základů pokory u boha. Sám sebe nazýval ničemníkem a člověkem nepatrným a neváže sebe, jakkoli prospíval a jiným se jevil obdivu hodným, vždy činil si výčitky, jakoby v službě boží ochaboval; jestli to obzvláštní cnost svatých, že, prospívají-li, říkají, že ochabují, a stávající se dokonalými uznávají svou nedokonalost. I poněvadž poníženost vede k pokoře jako čtení k vědění, oddával se horlivě tento ctihodný otec také zevnější poníženosti, tak že, kterak se ponížil před lidmi, těžko jest vypovědět. Přišel mezi řeholníky často posadil se na zemi. Někdy přísluhoval k stolu, s nejposlednějšími důvěrně rozmlouval, i nedovolil, aby mu sloužili kněží. Proto kamkoli se uchýlil, pokora jeho i cvičeným řeholníkům vzbuzovala podivení. Zavolav potají bratra, z jehož napominání se nadál prospěchu, sám pak přijav tvářnost žáka kázal mu na místo vznešenější sednouti, sám pak posadiv se níže na obyčejnou židli napnutým sluchem, jakoby u nohou pána Ježíše, výroky učitelské očekával. Zpovědníku svému tolik se podrobil, že mu podstoupil takovou vládu nad sebou, že měl-li jej pro nějaký nepatrný skutek arcibiskupu nepřislušný, kárati, že se neostýchal přede všemi za vlasy se dáti tahat. Také utrhačné kaplany prosil za odpuštění. Když ten, s kterým důvěrně rozmlouval, maje odejiti poklonil se, uvrhl se on sám před nehodným sluhou na zemi; i nepovstal dříve, až zpomenutý bratr napřed musel vstáti. Co do oděvu tak pokorně si počínal, že po čas horlivého pokání hrubým šatem spodním z obyčejného sukna se spokojil, oblekna pod ním hrubou kůži, aby ji žíněnku zakryl a snáze mohl při modlitbách klečeti. Protož následkem častého modlení býval šat jeho na kolenou dřevý a roztrhaný. Odstřížků sukna užíval za pás, i nežádal koberců barvených, aby drahý oděv se nezaprášil, nýbrž všady, poněvadž země jest majetek páně, objímal zemi a shýbal se jen k modlitbě. Jeden jediný barevný plášť na počest hostů měl v zásobě. Ani slova pochval-

est terra, terram amplectens solotenus ad orationis studia curuabatur. Unum solum sibi pallium coloratum propter honestatem hospitum reservauit. Nullum verbum laudis de se dici sinebat, vilis non humilis cupiens reputari.

**De affectu eius erga religiosos praecipue canonicos regulares. Cap. XIV.**

Habitu etiam canonicorum regularium ferre voluit, et in hoc forte finetenus profiteri. Nam pro huius licentia obtinenda priorem Carthusiae, dominum Albertum, cum aliis ad sedem apostolicam direxerat, sed papae Urbani VI vetitus est consilio, ne amplius ex habitu regulari in se opprobria hominum prouocaret. In suis tamen angustiis et pressuris, maxime fratrum canonicorum regularium solatio utebatur. Cum eis ei maior conuersatio et contubernium speciale. Saepe ad eorum loca diuertens gratum habebat refugium. Huius ordinis domum iusserat in suo erigi testamento, sancti quoque Caroli monasterium in Praga, quasi alter fundator multum iuuit impensis et petitionibus concessis pro eodem monasterio construendo. Dum vero latere voluit ob imminentes tempestates, eorum habitu assumpto se quasi capellanus alicuius praelati ordinis faciens, securus per medium hostium incedebat. Ad fratres quoque Carthusienses libentissime declinabat, et se in cella more monachi Carthusiani recludens, solus omnia sibi necessaria cellae officia ministrabat. Ad horum ordinum fratres singulariter affectus, praelatis memoratorum ordinum iniunxerat, ut nemini suos fratres sacris ordinibus dedicandos offerrent, nisi sibi, quia eos semper per se, quousque publica agebat officia, consecrabat. Pro his quoque, et praecipue pro monasterio Rudniczensi zelanter se opponebat, non sinens fratres seruientes deo per aliquem molestari. Eiusdem monasterii Rudniczensis fratres pro confortatione et solatio sibi adesse petiit in extrema unctione. Nam dum quidam Paulus <sup>1)</sup> archidiaconus Pragensis ratione archidiaconatus memoratum monasterium Rudniczense suae iurisdictioni subiugare voluisset, eo excommunicato, dum latus sententias non curasset, captiuauit eum, tota

ného o sobě netrpěl nechtěje býti pokorným, ale nepatrným.

**O jeho příchylnosti k mnichům, zvláště řeholním kanovníkům. Kapitola XIV.**

Také nositi chtěl oděv řeholních kanovníků a v řádu tom zůstávati do smrti. Aby obdržel k tomu povolení, poslal převora Kartúžského pana Alberta s jinými k stoliči apoštolské, než rozhodnutím papeže Urbana VI zabráněno mu, aby oděvem řeholním výčitky lidské ještě více proti sobě nevzbudil. Však přec v úzkostech a tísních svých nejvíce hledal útěchu u bratři kanovníků řeholních, s nimi nejčastěji obcoval a bydlel, k nim často zavítal a u nich příjemného nacházel útulku. Klášter tohoto řádu vystavěti kázal ve své závěti, také klášter sv. Karla v Praze mnoho podporoval vlastními penězi i povolením modliteb na vystavění téhož kláštera. Když pak skryti se chtěl před hrozící mu bouří, oblekna oděv jejich na sebe a stavě se, jakoby byl kaplanem nějakého preláta téhož řádu bezpečně krácel uprostřed nepřátel. Také k bratřím Karthúžským velmi rád se uchýloval, a zavřev se ve světnice jako mnich toho řádu sám všecky potřeby si obstarával. Těchto řádů bratry obzvláště si oblíbil poručil prelátům zmíněných řádů, aby bratry své nikomu světití nedávali než jemu, i světil je, pokud veřejné obřady vykonával, vždy sám. Těchto, ale zvláště kláštera Roudnického horlivě se zastával i netrpěl, aby kdo obtěžoval bratry sloužící bohu. Téhož kláštera Roudnického bratry požádal, aby mu dodávali síly a útěchy při posledním pomazání. Když pak jistý Pavel arcijahen Pražský zmíněný klášter Roudnický právomocností své podrobiti chtěl, vyobcoval jej, a když výroku toho nedbal, uvěznil; i stála při něm celá obec Pražská proti některým, kteří nadřečeného arcijahna chrániti se zdáli. Bylo-li mu kdy co jednati, neb naskytla-li se nějaká obtíž, říkával: „svatá Marie Roudnická pomůže mi.“ Někdy polovici sboru k sobě zavolal, neb při-

<sup>1)</sup> Pavel z Janovic, dr. práv, arcijahen Pražský v l. 1379 – 1383.

Pragensi sibi ciuitate assistente ob quorundam assistantiam, qui tueri praefatum archidiaconum videbantur. Unde quando aliquid actionis vel molestiae occurrebat, solebat dicere: sancta Maria de Rudnicz me adiuuabit. Interdum mediam partem conuentus ad se euocabat, vel ipse inter fratres veniens chorum fratrum ad mensam et unam scutellam ex solatio coarctabat, maxime tempore iniunctionis, quo memorati fratres in mensa inuicem colloquuntur.

#### De patientia eius in aduersis. Cap. XV.

Sed quia humilitati collactanea virtus mititas est, mitis hic fuit et patiens in aduersis. Multis enim est tactus et laesus iniuriis. Postquam se diuinis seruitiis mancipauit, aduersa etiam ex animo appetebat; sciens aduersitatis tribulationem esse medicamentum, qua deus medicus glorificatur, torpens excitatur, animus ignorans eruditur, custoditur virtus et perficitur, purgatur poenitens, et innocens coronatur. Unde dicebat frequentius: confido in domino, quod pro annis dissolutionis mihi dabit annos tribulationis, et pro diebus voluptatis dies aduersitatis misericorditer elargietur. Et ut supra memini, pios sibi insipidos asserebat, nisi salsa tribulationis condirentur. Praeter enim infirmitates, quas a patre misericordiarum grate recipiebat, sed adhuc castigari reputans, ut erudiretur, produceretur, probaretur, a diuersis diuersa diuersimode patiebatur: a deo, papa, rege, clero, populo, capellanis. Tamen, quia adhuc nota sunt, pluribus non oportet per singula explicare. Haec a deo flagella infirmitatis plurima patientissime tolerauit, cholicae incommoda praecipue, quoties siccas abstinentias faciebat, in pane et aqua vel cereuisia ieiunando, in quibus et deo gratias studebat agere, et post flagella vitam diligentius emendare. Nam cum ab aegritudine quadam conualuisset, vitas patrum diligenter legit, sibi que conscribi aliquos gradus profectuum procurauit. Venenosi venenosis quibusdam rebus eum mortificare nitebantur; sed cuius tutor dominus, super leonem et draconem securus incedit. Nam praemonebatur ab aliis eum diligentibus, et sic gratia dei cuncta pericula euadebat. Cum enim ad resignationem archiepiscopatus a quibusdam urgeretur, venena eum percepisse

šed sám mezi bratry k stolu a jedné číši na útěchu je přinutil, nejvíce v čas přikázaný, kdy zmínění bratři při stole spolu rozmlouvají.

#### O trpělivosti jeho v protivenstvích. Kapitola XV.

Než poněvadž s pokorou zároveň roste cnost tichosti, byl on tichý a trpělivý v protivenstvích. Mnohé se mu děly křivdy. Oddav se službě boží přál si protivenství také sám věda, že svízel protivenství jest lék, jímž bývá lékař bůh oslaven, duch ochablý povzbuzen, nevědomý poučen, cnost ostříhána a zdokonalena, kající očištěn a neviný korunován. Proto říkával často: „důvěřuju v pána, že za leta prostopášnosti dá mi leta zkormoucenosti a za dni rozkoše milosrdně mi udělí dni protivenství.“ Jakož pak svrchu jsem připomenul, nábožnost měl za nechutnou, není-li zadělána omáčkou zármutku. Kromě nemoci, jež od otce milosrdenství vděčně přijímal považuje pokárání sobě za nutno, aby poučen, pozdvižen, utvrzen byl, od rozličných lidí rozličných protivenství rozličně zakusil, od boha, papeže, krále, duchovenstva, lidu, kaplanů. Protivenství tato, jelikož posud dobře jsou známa, netřeba podrobně šíře vykládati. Metlu boží jevící se přemnohými nemocemi snášel velmi trpělivě, zvláště nepřijemnosti průjmu, kdykoli se oddal suchému postu požívaje pouze chleba s vodou neb pivem; i děkovával za to horlivě bohu a bedlivěji hleděl potom život svůj napravit. Když povstal z jisté nemoci, četl pilně životy svatých i dal si sepsati nějaké stupně prospěchů. Traviči hleděl jej jakýms jedem otrávit, ale koho opatruje pán, ten kráčí bezpečně mezi lvem a drakem. Neboť byv napřed napomenut od jiných, kteří jej milovali, ušel všemu nebezpečení s milosti boží. Když pak od některých byl nucen, aby se vzdal arcibiskupství, ukázalo se, že byl otráven. Neboť byv v zpomenuté záležitosti předvolán a nechtěje výslovně dáti svolení k smlouvě,



apparuit. Nam cum in causa memorata aduocatus fuisset et tractatui consensum dare expresse noluisset, semper dicens: fiat voluntas dei; quaedam percepit sibi oblata, et media nocte de Praga fugiens mox in castello suo totus versus in rubedinem, pustulaeque erumpentes in facie et barba et in extremitatibus corporis, quid hauserit, indicabant. Demum circa annum domini 1387 post peracta officia in die annuntiationis in monasterio Rudniczensi ob excommunicationis sententias propter decimas clam recessit, antra deserti cupiens penetrare, solius eremicolae fretus ducatu; sed propter dissuetudinem pedibus laborare non potuit. Unde ad turrinam suam Pragae multis incognitis in suis latibulis multo tempore perduravit, ieiunans et moerens, suis peccatis imputans, et indignum se reputans altaris ministerio; poenaliter tamen a sacro communionis edulio abstinebat, dolens se minus iuste pati, eo quod tempore schismatis in facto ecclesiae fidelis sit habitus et inuentus. Sic abiectus assimilatus filio dei, tempore passionis repetens officia, quae in sede sua Pragensi facere consueverat, solus sibi legit passionem, palmas iecit, quasi ante asellum et cetera, quae habituata mens consueverat, sibi cum deo et in deo solatia faciebat; se in cunctis humilians, radicem sui cordis deorsum mittens contritionisque profundum cupiens attingere, etiam in altum facturum fructum altitudinem diuinam apprehendere nitebatur. Inter tot tamen aduersa nihil eum plus afflixit, quam a venerabilis sacramenti communionem abstinere, quam poenae purgatoriae comparabat.

(Scribatur propositio contra regem cum articulis.)

Finalisque vis persecutionis in eum et suos efferebuit anno domini 1392<sup>1)</sup> dum sui officiales praecipui tam in temporalibus quam in spiritualibus miserabiliter sunt cruciati. Nam reuerendus dominus Nicolaus Puehnik officialis, post electus archiepiscopus Pragensis, faculis et ardentibus candelis adustus, decanus Pragensis in capite percussus, venerabilisque Ioannes, pro tunc vicarius in spiritualibus, dei gratia martyr effectus, quia adustus, calcibus pressus, finaliter est submersus, clarescentibusque miraculis est ostensus,

nýbrž říká pořád: „děj se vůle boží“ pojedl něco, co mu bylo předloženo; potom o půlnoci utekl z Prahy, a brzy na hradě svém celý zčervenal, i dokazovaly puchýře, které na tváři, mezi vousy, na nohou a rukou se mu vyrazily, co byl pojedl. Konečně okolo roku 1387 vykonav v klášteře Roudnickém služby boží v den zvěstování panny Marie za příčinou výroku klatby pro desátky tajně odešel chtěje se skrýti v jeskyních na poušti provázen jediným poustevníkem; ale nemohl pro neobvyklou chuze. Potom u věže své v Praze ve svých skrýších mnohým neznámým po dlouhý čas přebýval postě se a truchle, přičítaje to svým hříhům a maje se za nehodna přísluhovati u oltáře. Však přec z trestu zdržoval se sv. přijímání nařikaje, že nespravedlivě to trpí, jelikož za času schismatu církevního věrným byl nalezen. V tomto opovržení podobaje se synu božímu v čas velkonoční odbyval obřady, jež druhdy v sídelním svém chrámě Pražském konával, i četl sám sobě pašije, házel palmy jakoby před oslicí a tak dále, jak byl zvykl, nalezaje s bohem a v bohu útěchy. Ponižuje se ve všem a spouště kořeny srdce svého dolů a hledě dostoupiti hlubiny skroušenosti zároveň u vysoký strom vyrosti a vznešenosti boží dosáhnouti se snažil. Však přec mezi tolikem protivenství nic více jej nebolelo, než že musel přijímání velebné svátosti se zdržovati, což přirovnával trestu v očištění.

(Sem vepsáno budiž představení proti králi po člancích.) Poslední bouře pronásledování proti němu a přívržencům jeho vypukla leta páně 1392, když přední hodnostáři jeho v záležitostech jak světských tak duchovních ukrutně byli mučeni. Neboť ctihodný pan Mikuláš Puehnik, official, později zvolený arcibiskup Pražský, pochodněmi a hořícími svícemi pálen, děkan Pražský do hlavy tloučen jest a ctihodný Jan, tehdejší vikář v záležitostech duchovních, milosti boží mučením se stal, jelikož pálen, na patách sevřen, konečně utopen stkvělými zázraky se objevil, kterouž událost nedávnou a celé vlasti známou jakkoli hodno by bylo zaznamenati a jinde myslím, že obšírněji zaznamenána jest, tuto po-

<sup>1)</sup> Lépe 1393.



quod, quia recens est, et toti patriae notum, quamuis dignum sit memoria, et alibi credo, quod plenius sint notata, hic minime inseruntur. Hac tempestate is praesul, de quo sermo est, quae-rebatur ad mortem, si non mortis periculum deuitasset. Et quamquam ardentem sitiret martyrium, ut saepe comperi ex secretis colloquiis, nescio quid humanum passus se morti subtrahit, et post sedi apostolicae consilium petiturus se praesentavit. In die s. Adalberti Martyris et pontificis, quasi exul de patria exiit, post multas diffidationes sibi factas et minas. Ex diuersis rediens expensis profuturus sibi et deo vacare gestiens, castellum Helfenburg incoluit. Ob debita papalis decimae citius persoluenda ipse quidem gaudebat de vita solitaria, Dionysium diligentissime et audissime legens casus emergentes leuius perferebat.

#### De motibus et zelo illius. Cap. XVI.

Quamuis autem viro huic inerat habitus patientiae et desiderium patiendi, tamen ad contrarios euentus tristabatur, et quasi impatientiae motibus cogitatus per clamores et signa verborum indigestorum erumpebat, quod dum culparetur in eo a familiaritate sibi iunctis, dicebat, se prorumpere quasi contra motus ipsius doloris et impatientiae irascendo. Officialibus tamen et familiae, consiliariis in hoc grauis fuit, quod vel ex inclinatione naturae, vel capitis exinanitione, vel ex occupationis multiplicis distractione euenisse crediderim, quae solent etiam pias mentes ad impatientiam prouocare. Aut certe alto dei iudicio, qui dilectis suis multarum virtutum tribuens insignia, circa aliqua modica permittit eos ob sanctae humilitatis studium et exercitium laborare. Sic Helias post ardentis zeli constantiam Jezabelis minantis foeminae fugit praesentiam; sic Petrus fluctuantis maris calcans fastigia irruentis venti timet spiracula; sic Paulus post tertii coeli secreta diabolicae colaphisationis stimulis perurgetur, ut humanae mentis misera conditio, dum peruersa in se euincere non praevallet, et quid ex se sit, utcunque agnoscat, et in his, quae fortiter agit, diuini esse muneris non ignoret. Zelo etiam fidei et religionis, et ecclesiasticae unionis non modico flagrabat ardore. Nam tempore schismatis fidelissimus san-

mijim. Tehdy arcibiskup, o němž jednáme, byl by býval k smrti odsouzen, kdyby byl nebezpečnoství smrti neušel. Ačkoli mučeníctví vrouceně si byl přával, jak často jsem slychal při tajných rozmluvách s ním, z jakés lidské slabosti tenkrát smrti se vyhnul; i odebral se potom k stoličce apoštolské vyžádat si radu. V den sv. Vojtěcha mučeníka a biskupa jako psanec opustil vlast, když mu bylo mnoho příkoří činěno a vyhrožováno. Navrátil se, aby se z rozličných vydání vyhojil a bohu bez vytrhování mohl sloužiti, na hradě Helfenburku se usadil. Aby mohl dluh papežského desátku rychleji zaplatiti, sám se těšil životu samotářskému; i čítaje velmi rád a pilně díla Dionysiova snáze snášel vyskytující se nehody.

#### O prudkosti a horlivosti jeho. Kapitola XVI.

Ačkoli muž tento trpělivostí a touhou po utrpení vynikal, přec při nemilých příhodách se rozmrzel, a jakoby hnán prudkou netrpělivostí do křiku se dal a v neslušná slova vypukl. Kárali-li jej proto důvěrní jeho přátelé, říkával, že se rozkřikuje z hněvu na prudkost bolesti a netrpělivosti své. Hodnostářům a družině a radám svým byl takto obtížným; i myslím, že se to stávalo buď z přirozené povahy neb ochabnutí mozku neb z mnohonásobného zaměstnání, kteréž věci i nábožné lidi k netrpělivosti popouzejí. Nebo stávalo se to aspoň velebným soudem boha, jenž uděluje milým svým ozdobu cností mnohých co do některých s prostředností je nechává zápasiti, aby tím horlivěji ve svaté pokoře se cvičili. Tak Eliáš dokázav stálost vroucí horlivosti utekl před hrozbami ženy Jezabely; tak Petr chodiv po rozvlněném moři hrozí se vání prudkého větru; tak Pavel užřev tajnosti třetího nebe od ďábla poličkovati se dává; to všecko děje se, aby bidný člověk nemoha překonati převrácenost svou, co jest sám sebou, poznal a v dobrých skutečích svých dar boží shledával. Horlivosti u víře a náboženství i touhou po jednotě církevní hořel nemálo. Neboť v čas rozštěpení věren zůstal svatě římské církvi a odštěpence podle možnosti z diecese své vyháněl; tak Kunše děkana Vyšehrad-

ctae Romanae ecclesiae exstitit, et schismaticos pro posse a sua dioecesi effugavit; nam et Cunssonem <sup>1)</sup> Wissyegradensem et Hynconem <sup>2)</sup>, Pragensem decanum schismaticos, Hynconem captivando, alterum insequendo perturbavit. Propter quod non modicas molestias est perpressus. Huius schismatis futuri habuit reuelatam visionem, et praedixit futuram, et ad instantiam papae Urbani VI <sup>3)</sup> scripto tradidit, et in sua turri Praegae depingi ordinavit. Nam sibi mortis minae incutiebantur, ad quam se desideranti animo praeparabat.

De tribus virtutibus theologicis et aliis.

Cap. XVII.

Virtutibus etiam theologicis, quibus praecipuus cultus diuinae religionis exercetur, fide videlicet, spe et charitate, ipse mentis suae anchoram solidavit, ut in omnem euentum in his staret inconcussus; etsi in aliis quasi in maritimationum emergentium fluctibus agitari deberet, nullo modo tamen de salute voluit dubitare dicensque: cur in his velim dubitare, quae dominus dignatus est sua pollicitatione solidare? A iuramento se continere cupiens grossum unum dare proposuerat, quisquis eum vocabula iuramenti audisset nominare. Ad singularem quoque virginem Mariam, omnium tutum refugium, singulari deuotionis ferebatur affectu, ut moleste tulisset, si quis ei aequari in amore Mariae virginis voluisset. Inde benedictum nomen domini Iesu et gloriosae virginis Mariae cum tanta reuerentia audire consueuerat, ut si illa melliflua nomina sedens audisset, mox ob reuerentiam assurgeret; si vero stabat, biretum deponens de capite deuote oculos in coelum eleuabat. In horis vero canonicis, nocturnis pariter et diurnis, memoranda nomina omni veneratione dignissima dum ipse proferebat, vel prolata audiebat, etiam in campis genu flexo reuerentiam exhibebat. Ad hoc etiam alios datis XL dierum indulgentiis in

ského a Hynka děkana Pražského, prvního sesazením, druhého zajetím potrestal. Proto bylo mu snášeti nemalé nepříjemnosti. Budoucího rozštěpení tohoto měl zjevení i předpověděl je, a k naléhání papeže Urbana VI sepsal, ve své pak věži v Praze vymalovati dal. Neboť již hrozila mu smrt, na kterou s toužebností se připravoval.

O jeho třech cnostech božských a jiných.

Kapitola XVII.

Také cnostmi božskými, v nichž hlavně záleží vyznávání náboženství božského, totiž vírou, nadějí a láskou kotvu ducha svého upevnil, aby proti všelikým příhodám ostal neporušen. Ačkoli v jiných věcech vyskytující se pokušením jako vlnami moře býval zmitán, přec o spasení svém pochybovati nechtěl říkávaje: „proč bych pochybovati měl o tom, co ráčil pojistiti slibem svým pán?“ Chtěje se zdržovati přísahání ustanovil, že dá každému groš, kdo od něho uslyší slova přísahy. Také k panně Marii, jistému to útočišti všech, lnul s obzvláštní nábožností, tak že by se byl mrzel, kdyby byl se mu chtěl někdo rovnati v lásce k Marii panně. Protož blahoslavené jméno pána Ježíše a panny Marie s takovou uctivostí slyšati zvykl, že uslyšev sotva tato sladká slova sedě z přílišné uctivosti ihned vstával; stál-li právě, sňav biret s hlavy nábožně oči k nebi pozdvihl. Při hodinách jak nočních tak denních paměti hodná jména tato vši uctivosti hodná pronášel-li sám nebo jiné pronášet slyšel, třeba by byl na poli, poklekl. K tomu měl také jiné uděliv 40denní odpustky těm, kteří pokleknou uslyševši při hodinách jména tato. Také hned na počátku svého obrácení obrazy Krista, blahoslavené Ma-

<sup>1)</sup> Kuneš čili Konrád z Veselé nástupce Viléma děkana byl děkanem Vyšehradským v l. 1374—1379; r. 1377 byl poslán Karlem IV do Říma, když se jednalo o volbu syna jeho Václava za krále Římského. Když pak se přidržel Klementa VII proti Urbanovi VI, byl děkanství zbaven. — <sup>2)</sup> Hynek Kluk rodem z Klučova byl r. 1372 farářem ve Mšeně a od r. 1374—1380 děkan, kteréžto hodnosti byl zbaven z téžž příčiny jako Kuneš, děkan Vyšehradský. — <sup>3)</sup> Urban VI papežoval od r. 1378—1389; proti němu byl za papeže zvolen v Avignoně Klement VII, jenž zemřel r. 1394.

horis omnibus canonicis ad auditum horum nominum flectentibus prouocabat. Etiam cito post conuersionis primordia imaginibus Christi et Mariae venerandae et aliorum sanctorum tantam exhibebat reuerentiam, ut propter naturales expulsionones et corporales necessitates ibi iacere formidaret, ubi crux vel imago sancti alicuius habebatur.

**De fama eius, et magnificentia operum eius.**

**Cap. XVIII.**

Pro huiusmodi ergo exercitiis ab uniuersis magnus acclamabatur, sanctus reputabatur, ita etiam, quod ordinis Carthusiensis XI priores tantae auidi famae hominem videre cuperent, et capitulo generali recedentes in Rudnicz eundem visitauere; et non modice aedificati et honorifice pertractati ad propria redierunt. Huius memoriale iussit in turri Rudnicz per picturam et scripturam diligentius annotari.

*De institutione festi visitationis.*

Accedit ad cumulum suae deuotionis et famae, quod festum visitationis laetabundae virginis Mariae procurauit institui et solemniter celebrari. De quo primum cum quibusdam deuotis tractans, et quibusdam etiam reuelationibus instigatus, tempore paschali in die s. Vitalis in dioecesi sua tenendum decreuerat cum tribus lectionibus. Demum apud Urbanum VI finaliter apud Bonifacium IX <sup>1)</sup> multiplicatis vicibus egit, et obtinuit per multiplicatas bullas confirmari et indulgentiis insigniri. Pro quo festo ipsemet hymnos, orationes, officium missae composuit et dictauit. Et quamuis tunc magister reputatissimus Albertus <sup>2)</sup> impugnare festum conaretur, scripsit tamen contra eum, et multis, ut potuit, suas rationes rationibus elidebat. Finaliter sibi infirmanti per praepositum Rudnicensem intimaui, ut a virginis Mariae derogatione quiesceret, alioquin eiusdem virginis erga se indignationem pertimescere oporteret; quod factum fuisse asseritur. Nam die assumptionis Mariae de hac luce subtractus, linguae suae eiectione horridum

rie a jiných svatých v takové uctivosti měl, že pro tělesné potřeby tam se bál ležet, kde kříž neb obraz nějakého svatého se nalezal.

**O pověsti jeho a velkoleposti děl. Kapitola XVIII.**

Pro takovéto počínání ode všech za velkého byl vyhlášován, za svatého považován, tak že 11 převorů řádu Kartúžského dychtivi tak velké pověsti člověka toho spatřiti si přáli, a vracejíce se z generální kapitoly v Roudnici jej navštívili; nemálo povzbuzení a poctivě pohostění navrátili se domů. Památku toho dal ve věži Roudnické malbou a nápisem bedlivě zaznamenati.

*O ustanovení svátku navštívení panny Marie.*

Nábožnost a slávu svou dovršil tím, že svátek navštívení blahoslavené panny Marie ustanovil a slavně světiti rozkázal. Pojednav o tom prvé s některými muži nábožnými a jakýms zjevením k tomu pobádán nařídil, aby svěcen byl v diecési jeho v čas velkonoční na den sv. Vitalise s trojím čtením. Potom u papeže Urbana VI a konečně u Bonifacia IX mnohonásob o to vyjednával a mnohonásobnými bullami obdržel toho potvrzení a udělením odpustků vyznamenání. Pro tento svátek sám složil a napsati kázal hymny, modlitby a službu mešní. I ačkoli Vojtěch, mistr tenkrát nejznamenitější, proti svátku tomu brojiti se jal, sepsal spis proti němu a mnohé důvody jeho, jak mohl, vyvrátil. Konečně nemocnému po proboštu Roudnickém vzkázal, aby rušení svátku panny Marie nechal, jinak že musí se báti hněvu tétéž panny. I stalo prý se tak. Neboť na den nanebevzetí panny Marie z tohoto světa sešel; i bylo hrozno podívání na mrtvolu jeho s vyplazeným jazykem. Když potom ctihodný

<sup>1)</sup> Bonifac IX byl papežem od r. 1389—1404. — <sup>2)</sup> Albertus Ranconis ab Ericeno zvaný, srovnej o něm Časopis Musea král. Českého r. 1872.

videntibus spectaculum praeferibat. Etiam insuper dum reuerendus pater ratione legationis Misnensis visitasset dioecesim, ubi primum episcopatus functus fuerat officio, ibi in choro a parte sinistra altaris summi in honorem s. Wenceslai <sup>1)</sup> et aliorum patronorum Boemiae erexit altare, pulchroque dotauit apparatu, et per omnes prouincias suae legationis festum s. Wenceslai inclyti ducis Boemiae cum octauis instituit celebrari. Anno domini 1385 Mariae Niuus memoriam synodaliter instituit; praesentationis quoque memoratae gloriosae virginis Mariae solus tenuit et teneri voluit. De compassione etiam eiusdem b. virginis officium recollegit. Dum vero ecclesiam Lutomisliensem visitasset, et ibi multa mirabilia fieri dicerentur ad memoriam beati Victorini martyris eiusdem martyris festum in sua diocesi Pragensi sub IX lectionibus instituit celebrari. Octauam quoque teneri mandauit virginis eximiae Catharinae. Hoc quoque insigne praeconium laudis, quod Pragensis ecclesiae chorum ipse dedicauit <sup>2)</sup>, dedicationem quoque ab antiquo inolitam et tentam in die Ieronymi, ipse transportauit in diem Remigii, ut venerandi Ieronymi doctoris memoria ageretur. Corpus nihilominus memoratae ecclesiae ipse iecto lapide primario fundauit <sup>3)</sup> cum inclyto principe Wenceslao. In ipsa vero dedicatione eundem regem Wenceslaum Romanorum et Boemiae inuitauit. Sed dum regia maiestas huius inuitatae declinasset affectum, larga beneuolentia inuitantis in pauperum necessitates liberaliter se effudit. Nam pauperibus sexingentis inuitatis, prandium suum inopibus erogauit. Nec hoc modice honori suo famulatur, quod iurisdictionem quoque in ecclesia Ratisponensi sibi iure legationis subiectae a. d. 1386, dominica Cantate <sup>4)</sup> ipse suscepit; ipsius Ratisponensis ecclesiae episcopi sententia s. Volfgangi impleta est, qui fertur intimasse sancto Wenceslao, dum postularet a se ecclesiam Pragensem nuper erectam consecrari: fili, ecclesiam hanc video in conspectu dei esse in metropolim sublimatam.

otec co legát navštívil diecési Míšenskou, kdež prvé byl biskupem, zřídil tam v choru po levé straně hlavního oltáře ku cti sv. Václava a jiných patronů českých oltář a bohatě ozdobil, i nařídil, aby ve všech krajinách legace jeho svátek sv. Václava, slovutného vévody českého, i s oktavem slaven byl. Leta páně 1385 ustanovil na synodě památku panny Marie Sněžné; pak svátek obětování zpomenuté blahoslavené panny Marie světil sám. Také složil modlitby a obřad o spolutrpení tétéž blahoslavené panny. Navštíviv pak diecési Litomyšelskou a uslyšev tam mnoho zázračného o blahoslaveném mučniku Viktorinu nařídil světiti svátek téhož mučnika s devatým čtením ve své diecési Pražské. Také oktáv sv. panny Kateřiny slaviti kázal. Také to jest obzvláštní jeho sláva, že chor kostela Pražského sám posvětil; posvěcení pak ode dávna obvyklé a odbývané na den sv. Jeronyma přeložil na den sv. Remigia, aby slavena byla památka ctihodného učitele Jeronyma. Nieméně založil také se vznešeným knížetem Václavem loď zpomenutého kostela položiv sám základní kámen. Při této slavnosti pozval téhož Václava, krále římského a českého. Než když milost královská laskavého pozvání tohoto nepřijala, vylila se hojně štědrá dobrotivost zvoucího na potřebné chudé. Sezvav totiž 600 chudých udělil oběd svůj nutným. Také to posloužilo mu k nemalé cti, že právomocnosti v diecési Řezenské sobě právem legace podrobené leta páně 1386 v neděli Cantate sám se ujal. Tak vyplnil se výrok sv. Wolfganga, biskupa Řezenského, který prý řekl sv. Václavu žádajícímu, aby nedávno vystavený kostel Pražský posvětil: „synu, kostel tento vidím před tváří boží na metropolitní povýšený.“

<sup>1)</sup> Srovnej o tom list jeho, r. 1380, 26 března daný, Balb. Misc. Dec. I, lib. VI, 108. — <sup>2)</sup> Stalo se to r. 1385, na den sv. Remigia (1. října). — <sup>3)</sup> 1392, 2. Jun. — <sup>4)</sup> 20. května.

**De resignatione archiepiscopatus, et consummatione et morte eius. Cap. XIX.**

In hoc quoque notabile suae resignationis reliquit memoriabile monitum. Nam anno domini 1397 <sup>1)</sup> ob causas, quas scripsit in duobus libellis cuidam ciui Venetorum, et in epistola nobili domino de Rosenberg, cedens archiepiscopatu, venerabilem patrem Wolframum sororium et successorem suum, litteris apostolicis procuratis, per se in die visitationis <sup>2)</sup> gloriosae et gloriosissimae et dulcissimae virginis Mariae, in festo a se instituto, promulgato et sua diligentia a sede apostolica confirmato, tertius quartum in sede primum archiepiscopum consecrauit, et in eum flentibus flectibus quibusdam tanquam Aaron in Eleazarum suae dignitatis insignia transportauit. De quo etiam in suo finali testamento hoc memoriale dereliquit, inter cetera ita ad papam scribens Bonifacium IX: „Zelo ductus misi petens, potius bene cedere quam male regere. Propter quod bis exlauéram; et quia nec papa me iuuare potuit, destruere ecclesias nimirum formidabam, non propter persecutiones, quas saepe affectabam, et iratum mihi deum credebam, quando vidi mihi mundum blandiri. Filio vero sororis cessi, quod pro tunc alium sic aptum non inueni, et tyrannum intrudi timui: nec solum ad preces meas, sed etiam ad preces domini Wenceslai, regis Boemiae, et domini Ioannis ducis, fratris sui, petitiones. Et quidquid tamen in his excessi, peto mihi ab omnibus indulgeri.“ Utinam nulli praecise, sed voluntarie cedens parentelae, debitis ecclesiis non inuoluisset et prouisionem minime requisisset. Intendebat tamen quasi iam liber solitariam et eremiticam vitam ducere in castello, quod sibi ex auctoritate apostolica prouisum fuerat, aut more s. Adalberti martyris aliis conuertendis gentibus praedicationi insistere. Quod tamen congrue efficere non poterat, voluit peregrinari ut sancta Brigitta pro tunc canonisata, quod verbum secretum ultimum ab eo habui, qui haec scripsi. Videns in quiete pericula monitum hoc habuit se apostolicae sedi praesentare, et in quantum utilis reputaretur, diuinae

**O vzdání se arcibiskupství, posledních dnech a smrti jeho. Kapitola XIX.**

Také vzdáním se důstojnosti arcibiskupské zanechal znamenitou a poučnou památku. Neboť leta páně 1397 za příčinami, jež vypsál ve dvou knížkách jistému měšťanu Benátskému a v listu urozenému pánu z Rožmberka, vzdal se hodnosti arcibiskupské; i posvětil ctihodného otce Wolframa, sestřence a nástupce svého, opatřiv na to list apoštolský, na den navštívení blahoslavené panny Marie, ve svátek od něho ustanovený, vyhlášený a k nalehání jeho od stolice apoštolské potvrzený, třetí arcibiskup čtvrtého, ale toho jména prvního, a přenesl naň jako Aron na Eleazara oznaky svého důstojenství. O tom také v poslední své vůli tuto paměť zachoval píše mezi jiným papeži Bonifaciovu IX takto: „Horlivostí pobádán poslal jsem žádaje raději slušně odstoupiti než špatně vládnouti. Proto dvakrát z vlasti jsem odešel; ale protože ani papež mi pomoci nemohl, bál jsem se velmi pohromy církve; nikoli za příčinou pronásledování, po němž často jsem toužil, domnívaje se, že bůh se na mne hněvá, viděl-li jsem svět pochlebovati sobě. Však synu sestry své postoupil jsem důstojenství, poněvadž na ten čas jiného tak schopného jsem nenalezl a poněvadž jsem se obával, aby ukrutník se nevetřel; než nestalo se to pouze k prosbám mým, nýbrž také k prosbám pana Václava, krále českého, a k žádostem pana Jana vévody, bratra jeho. Přec ačli jsem v něčem při tom pochybil, žádám za odpuštění všech.“ Kéž by byl žádnému skutečnému příbuzenstvu neustupoval, nýbrž dobrovolnému, kéž by byl na církev závazky neuvaloval a zaopatření nevyhledával! Jako muž svobodný zamýšlel samotářský a poustevnický život vésti na hradě, který mu povolením apoštolským postoupen byl, aneb za příkladem sv. Vojtěcha mučeníka oddati se kázání na obrácení jiných národů. Toho však slušně vykonati nemoha chtěl do ciziny se odebrati jako svatá Brigitta toho času svatou prohlášena. Toto tajemství slyšel jsem naposled od něho já, který toto píšu. Vida v pokoji nebezpečenství měl za

<sup>1)</sup> Má býti 1396. — <sup>2)</sup> 2. července.

voluntati se totaliter recommittens, se laboribus offerre pro sancta ecclesia cogitabat, ibique moram trahens in patriarcham Alexandrinum existitit sublimatus. In infirmitate ultima etiam constitutus, dum per se diuina agere non valeret, pro se communicaturo hostiam iussit apponi; ministro suo, qui hoc retulit, dicente sibi: pater, tamen bibistis post medium noctis infirmitate cogente, respondit: quidquid sit de bibitione, venerabili sacramento carere non valeo. Sicque in die corporis Christi a. d. 1400 <sup>1)</sup> cum theologiae magistro Mauritio conferens de illo verbo: o quam suavis est domine spiritus, quae-rebat: an corpus Christi possit dici spiritus? diem clausit extremum, illud inaestimabile sacramentum habens pro viatico, quod habuit pro solatio, dum ageret in humanis.

#### De miraculis per eum aut circa eum factis.

##### Cap. XX.

Mirificauit etiam dominus sanctum suum miraculorum pluribus insigniis. Nam de anno domini 1383 a quadam puella in vigilia natiuitatis dominicae daemona expulit in ecclesia Pragensi. Peractisque missarum solenniis non prandens in eodem die latino sermone praedicauit. Item dum suae legationis visitasset prouinciam, siccitate non modica terram adurentem, ad quamcunque ciuitatem nocturnum habiturus declinavit, cum pluuiæ benedictione aduenit. Unde merito sibi acclamabatur: felicem vere, praelecte praesul etc. In Tyn quoque Horssis constituto, dum prae valida grandinum descensione omnes fruges concussae viderentur, capellanus suus Boysyeboha dictus in verba quasi blasphemiae et impatientiae prorupit, quem acriter redarguens graui nihilominus sibi iniuncta poenitentia eundem ad orandum monuit et se orationi sollicite dedit. Et cessante turbine omnes archiepiscopales agri intacti reperti sunt, quamuis alibi per agros magni acerui cumulatae grandinis viderentur. Ferebatur quoque: anno domini 1383 circa festum Barnabae dum ex mandato regis bona sua episcopalia inuadebantur, quidam laete etiam cum fistulatoribus bona

svou povinnost apoštolské stolici se představití a pokud by uznán byl za schopna, podáváje se úplně do vůle boží pro svatou církev namáhání podstoupiti zamýšlel; i zdržuje se tam povýšen jest za patriarchu Alexandrijského. V poslední nemoci své nemoha sám služby boží vykonávati dal si podati hostii k přijímání. I řekl mu sluha jeho, který to vypravoval: „Vždyť pak pil jsi, otče, po půlnoci, ana cho-roba tě nutila.“ Odpověděl mu arcibiskup: „Z pítí ať pojde cokoli, bez velebné svátosti býti nemohu.“ Takto na den božího těla leta páně 1400 rozmlouvaje s mistrem bohoslovi Mauriciem o onom místě: „o jak sladký jest, pane, duch“ tázal se ho, možná-li nazývati tělo Kristovo duchem. V tom skončil posílněn na cestu onou neocenitelnou svátostí, jež mu bývala útěchou za živa.

#### O zázracích skrze něho neb okolo něho sběhlých.

##### Kapitola XX.

Oslavil také pán svatého svého mnohými znamenitými zázraky. Neboť leta páně 1383 přede dnem narození páně vypudil v chrámě Pražském z jedné dívky zlého ducha. Téhož dne vykonav slavnou mši, aniž by posnídal, kázal latinsky. Dále navštíviv kdys jednu diecési legace své, kde nemalým suchem země byla vypráhlá, do kteréhokoli města na nocleh se uchýlil, všady přinášel požehnání deště. Proto právem voláno naň: „šťasten, vyvolený arcibiskupe“ atd. Když za pobytu jeho v Horšově Týně silným krupobitím všechno osení potlučeno se zdálo, kaplan jeho jmenem Bojseboha v slova rouhání a netrpělivosti vypukl; i pokáral jej ostře a uloživ mu za to přísné pokání k modlitbě ho napomenul, a sám jal se horlivě modlití. Když povětrí přešlo, shledána jsou všechna pole arcibiskupská bez pohromy, ačkoli jinde na polích veliké hromady krup viděti bylo. Také tento případ se vyprávěl. Když leta páně 1383 okolo sv. Barnabáše na rozkaz krále statky jeho arcibiskupské pleněny byly, dali se také jistí lidé s těmi, kteří k tomu vybízeli, vesele do plenění statků v Kyjích. Když jeden z nich chystal se vystřelit z tak zvané pušky, roztrhla

<sup>1)</sup> 17. června.

in Kigen inuaserunt. Sed quidam, dum se prae-  
pararet ad iaciendum de instrumento, quod puss-  
ka dicitur, mox illa fracta et scissa iacere vo-  
lentis unam aurem amputavit, et sequenti die  
a praesentibus per mortis sublationem vulneri, et  
spoliis finem imposuit; animalia quoque, quae  
abigebantur, ultra paruulum fluuium nullatenus  
transgredi voluerunt. Anno domini 1385 post  
officium in die Assumptionis Pragae in ecclesia  
sua peractum, venit in Rudnicz, ubi ignis egres-  
sus plateam dictam Hassa<sup>1)</sup> cum parte ciuitatis  
nouae miserabiliter concremauit. Quod ubi ve-  
nerabilis pater vidit, lacrymas fudit, pro populo  
oravit, et campanas pulsari fecit pro instanti  
periculo, et ut ipse post et capellanus suus  
Mathias retulerunt, mox ignis stetit, nec ultra  
etiam contiguas domos accendit. Sed ubi a pulsu  
cessatum est, mox iterum ignis ut sagitta volans  
vicina accendebat, et iterum sonantibus camp-  
anis ignis a sui incendii impetu conquieuit. Ad  
quod ego aestimo merita pontificis fuisse non  
minime suffragata. Etiam ab eo leuiter prolata  
verba et praeter intentionem per effectum com-  
plebantur. Nam cum in Norimberga Bambergensis  
dioecesis cum familia moraretur, regem quo-  
que Romanorum et Boemiae, cuius erat cancel-  
larius, in castrum Rotenberg visitare voluisset,  
famosus doctor decretorum Kunsso<sup>2)</sup> petiit, ut  
benedictionem praeoraret familiae recessurus, qui  
iocose dixit: benedicat vos diabolus et maledi-  
cat deus; eodem doctore dicente: verba episco-  
palia non sunt iocaliter recipienda, non reuocatis  
verbis recessit. Post cuius recessum seditio to-  
tius ciuitatis contra familiares suos orta est, et  
aliquibus vulneratis omnes enim in periculo fue-  
runt non modico constituti.

se tato a utrhla mu jedno ucho, načež druhého  
dne zemřel; i byl konec plenění. Také doby-  
tek, který odháněli, přes maličkou říčku nikte-  
rak přejít nechtěl. Když leta páně 1385 vy-  
konav na den nanebevzetí služby v chrámě svém  
Pražském přišel do Roudnice, vyšel oheň a ztrá-  
vil ulici nazvanou Hasa s částí nového města.  
Spatřiv to ctihodný otec, proléval slzy, za lid  
se modlil a zvoniti dal na poplach; a jak on  
sám potom a kaplan jeho Matěj vypravovali,  
ihned oheň se stavil a blízké domy dále ne-  
chytaly. Než když přestali zvonit, hned opět  
oheň letě jako šípka sousední domy zapaloval;  
jakmile pak znova zavzněly zvony, oheň v prud-  
kosti své ochabl. K tomu myslím nemálo po-  
máhaly zásluhy arcibiskupovy. Také lehkovážně  
a bez úmyslu pronešená jím slova skutečně  
se vyplnila. Neboť když v Bamberské diecési  
v městě Norimberce s družinou se zdržoval  
a krále římského a českého, jehož kancléřem  
byl, na hradě Rotenburku navštívit chtěl,  
žádal jej slavný doktor práv Kuneš, aby maje  
odejiti udělil družině napřed požehnání. I řekl  
on žertem: „Požehnej vás ďábel a lajž vám  
bůh.“ Když pak podotkl týž doktor: „slova  
arcibiskupská nelze mít za žert“, neodvolal  
slov těch a odešel. Po odchodu jeho strhlo se  
povstání celého města proti družině jeho, ně-  
kteří jsou poraněni, všichni pak v nemalém  
oclti se nebezpečnosti.

<sup>1)</sup> Hasa jest část města Roudnice na levém břehu Labe v tak zvaném židovském městě. Na levé straně  
v stráni stojí hospoda se zahradou, která od pradávna jmenuje se Hasa, odkud pěkný výhled do Polabiny.  
O něco doleji odděluje se z ulice Židovské menší ulička k Židovicům, které se dosud říká „Malá Hasa“. —

<sup>2)</sup> Kuneš z Třebovel. Kuneš z Třebovel byl kanovníkem od r. 1379, od téhož léta vikářem generálním arcibiskupa,  
od r. 1388 kustodem kapitoly Pražské, od r. 1408 skolastikem Olomúckým.

# SEZNAM JMEN OSOBNÍCH A MÍSTNÍCH.

(Číslo znamená stranu.)

*Abazgové* 32.  
*Abiron* 49.  
*Adalbert*, arcibiskup Děvinský, 236, 239, 268, 314, 316.  
*Adilburka*, matka sv. Vojtěcha, 231.  
*Adrian*, papež, 35.  
*Afrika* 26.  
*Agarjané* 7, 8, 11, 72.  
*Agathon*, papež, 42.  
*Albanský kardinál* 413, 426.  
*Albert*, převor Kartúžský, 459.  
*Albertus Ranconis ab Ericino*, viz Vojtěch.  
*Alexandr*, strom tak zvaný, 25, 54.  
*Alexandrijský patriarcha* 439, 467.  
*Alpy* 256, 327, 328.  
*Altahy*, klášter, 337—340.  
*Amavrius*, panovník Saracenský, 10.  
*Anastasius*, bibliotekář Vatikánský, 35.  
*Anatolius* 41.  
*Andronicus*, apoštol Pannonie, 69.  
*Angelar*, učenník sv. Methoda, 78, 90.  
*Anka*, kající se nevěstka za času Milice, 420.  
*Anomoiové*, kacíři, 82.  
*Antonius* 60.  
*Aquila*, překladatel starého zákon do řečtiny, 15.  
*Arabové* 32.  
*Arius* 41.  
*Arméni* 32.  
*Arnošt z Pardubic*, rytíř, otec Arnošta arcibiskupa, 388.  
*Arnošt z Pardubic*, arcibiskup Pražský, 387—400; 404.  
*Arsenius*, biskup, 35, 60.  
*Askrikus*, opat kláštera Meziříčského, 231.  
*Athény* 286.  
*Sv. Augustin* 32, 191, 200.  
*Avignon* 411.  
*Babylon* 169.  
*Bardas*, ujec císaře Michala a příznivec Fotije, 27.  
*Basilius*, císař Řecký, 70. — svatý, 247, 283.  
*Bavory* (Bavorská země) 185, 215.  
*Benátky* 31. B., ulice v Praze, 418, 466.  
*Sv. Benedikt*, zakladatel řádu téhož jména, 246, 258, 278, 287, 296, 321, 329. B. vůdce Latiníků v klášteře sv. Bonifáce, 283. B. soudruh sv. Vojtěcha, 261. B. mnich v klášteře Kasinském, 182.  
*Bohemia*, v. Čechy.  
*Bohuš*, soudruh sv. Vojtěcha, 232, 233.

*Bojseboha*, kaplan arcibiskupa Jana z Jenšteina, 467.  
*Boleslav*, bratr sv. Václava, 125, 126, 128, 129, 131—135, 157, 158, 160, 161, 186. Boleslav II, vévoda Český, 288, 289. B. vévoda a král Polský, 205, 206, 216, 234, 259, 288, 292, 294, 310, 311, 312, 330. B. město, 173.  
*Bonifác IX*, papež, 464.  
*Sv. Boniface a Alexia* kostel na Aventinu 248, 279.  
*Bononie* 388, 391.  
*Boris*, kníže Bulharský, 78, 81.  
*Bořivoj*, kníže České, 106, 107, 111, 114, 115, 118, 120, 123, 144, 192, 193, 202—204.  
*Brod Český* 394.  
*Broumov* 399.  
*Bruno*, kněz kaple krále Otty III, 255, 327.  
*Břetislav*, vévoda Český, 343, 354, 358.  
*Břetislav*, kníže České, 365.  
*Břevnov*, klášter, 346.  
*Budeč* 125, 149, 183, 205.  
*Budišín* 396.  
*Bulhaři*, Bulharská země, Bulharsko, 70, 72, 74, 76, 92, 101, 191, 200.  
*Cařihrad* 4, 26, 41, 74, 88, 96, 100, 101.  
*Casinský klášter*, v. Kasinský.  
*Celestijn*, papež, 371.  
*Celestýn* 41.  
*Sv. Cyrill* 1—107.  
*Cyrus Alexandrinský* 42.  
*Čechy*, Češi, Česká země, České království, 107, 113, 127, 135, 144, 148, 157, 192, 195, 196, 202, 212, 215, 313, 330, 349, 363, 369, 372, 374, 389, 392—394, 396, 427, 432.  
*Český les* 340.  
*Český Brod* 349.  
*Sv. Demetrius*, patron Soluňský, 51.  
*Dětleb*, kanovník Pražský, 424.  
*Dětrich*, Miličův průvodce do Říma, 412, 413, 414.  
*Děvín* 237, 268, 276, 284, 314, 443.  
*Dionysius Areopagita*, mučenník, 286, 287.  
*Drahomíra*, manželka Vratislavova, 127, 128, 135, 144, 204.  
*Dunaj* 92, 272, 312.  
*Dunajská země* 51.  
*Durans*, biskup, 284.  
*Efesus* 41.  
*Égyptané* 32.  
*Sv. Emram* 130.  
*Eunomios*, biskup Kyzický, 82.

*Eutyches* 41.  
*Floriacum* (Fleury), ve Francii, 258, 287, 329.  
*Filská zem*, krajina v Krimu, 25, 54.  
*Formosus*, biskup, 35.  
*Fotius*, patriarcha Cařihradský, 4.  
*Frankové*, Franská země, 82, 83, 89, 90, 92, 189, 225, 254.  
*Gallové* 286.  
*Gaudericus*, biskup, 35.  
*Gaudentius*, bratr a průvodce sv. Vojtěcha, 232, 242, 246, 249, 261—263, 296, 297, 308, 318, 323, 331.  
*Gdansk* (Danzig) 260.  
*Gelinge*, klášter, 337, 338.  
*Georgie* 95.  
*Germanie* 170, 235, 272, 313, 396.  
*Godehard*, opat, 337, 338, 340.  
*Gorząd* 78, 81, 85, 86, 88—90.  
*Gothové* 32.  
*Gumon*, vrah sv. Ludmily, 195. V. Kovan.  
*Hadrian*, papež, 45, 65, 69, 78, 97, 103.  
*Hally*, město v Sasku, 312.  
*z Hasenburka Vilém*, děkan kapituly Vyšehradské, 408.  
 *Helfenburk*, v. Hrádek u Ouštěku.  
*Helena*, císařovna Byzant., 128.  
*Henno*, kněz, učitel sv. Václava, 183.  
*Hersfeld*, klášter, 337.  
*Hildebald*, biskup, 255.  
*Hněvsa*, vrah sv. Václava, 126, 132.  
*Hnězdno* 234, 292, 305—308, 311, 312.  
*Hodyně*, ves, 118.  
*Hofarta*, přechovatelka nevěstek, 418, 419.  
*Honorius*, biskup Římský, 42.  
*Horšův Týn*, v. Týn Horšův.  
*Hradec nad Vltavou* čili Levý 193, 203.  
*Hrádek u Ouštěku* 447, 451, 456, 457, 462.  
*Bl. Hroznata* 369—383.  
*Hroznětín* 380.  
*Huni*, v. Uhři.  
*Hynek*, děkan Pražský, 463.  
*Chalcedon* (Charcedon) 41.  
*Cheb* 380.  
*Cherson*, město na Krymu, 11, 25, 93, 100.  
*Chorvaty* 133.  
*Chotěšov*, *Chotěšovice* 369, 374, 380.  
*Chotouň* (Chotůň) ves, 349, 361.  
*Chýnov* 394.  
*Iberové* 32.  
*Ildebald*, biskup, 327.